

VRAK – MUSEUM OF WRECKS  
ARKEOLOGISK RAPPORT 2023:5

# UPPDATERING AV KULTURMILJÖREGISTRET

SÖDERMANLANDS SKÄRGÅRD OCH HAVSMILJÖER

**FORNREG UPPDRAGSNUMMER: 202201602**

OXELÖSUNDS, NYKÖPING OCH TROSA KOMMUN  
SÖDERMANLANDS LÄN



**VRAK**  
MUSEUM OF  
WRECKS

MIKAEL FREDHOLM

en del av STATENS MARITIMA OCH TRANSPORTHISTORISKA MUSEER



VRAK – MUSEUM OF WRECKS  
ARKEOLOGISK RAPPORT 2023:5

# UPPDATERING AV KULTURMILJÖREGISTRET

SÖDERMANLANDS SKÄRGÅRD OCH HAVSMILJÖER

202201602

OXELÖSUNDS, NYKÖPING OCH TROSA KOMMUN  
SÖDERMANLANDS LÄN

MIKAEL FREDHOLM

Vrak – Museum of Wrecks  
en del av Statens maritima  
och transporthistoriska museer

P.O. Box 27131  
SE-102 52 Stockholm  
Tel 08 519 549 00

[www.vrak.se](http://www.vrak.se)  
[www.smtm.se](http://www.smtm.se)

Statens maritima och transporthistoriska museer  
är miljöcertifierade enligt ISO 14001.

2023 Vrak – Museum of Wrecks  
Arkeologisk rapport 2023:5

Layout: Typoform

Omslagsbild: Ett kollage från Hävrings. Ångfartyget Dana [L1982:3150] förliser 1896 utanför Hävrings (Fo2446A). Hävrings båk och lotsplats (JvmKDAM00310). Hävrings fyr (JvmKDAM00323). Sjöhistoriska museet och Järnvägmuseet på digitalt museum.  
Fritt från kända upphovsrättsliga restriktioner – Public Domain Mark (PDM).

Foton: Fotograf okänd.

Tryck: Ljungbergs Tryckeri AB.

Upphovsrätt, där inget annat anges, enligt Publik Licens 4.0 (CC BY),  
<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0>.  
Lantmäteriets kartor omfattas inte av ovanstående licensiering.

# INNEHÅLL

|                                       |    |
|---------------------------------------|----|
| Sammanfattning                        | 6  |
| Bakgrund                              | 6  |
| Syfte och metod                       | 8  |
| Kulturhistorisk bakgrund              | 8  |
| Tidigare undersökningar               | 10 |
| Genomförande                          | 12 |
| Resultat uppdatering KMR              | 13 |
| Värdeområden                          | 15 |
| Utvärdering                           | 22 |
| Referenser                            | 23 |
| Tekniska och administrativa uppgifter | 25 |
| Bilagor                               | 26 |

# SAMMANFATTNING

Statens maritima och transporthistoriska museer (SMTM) har av Länsstyrelsen i Södermanlands län fått i uppdrag att gå igenom och kvalitetshöja 130 registerposter med fartygslämningar i Kulturmiljöregistret (KMR) inom Södermanlands län samt att eventuellt nyregistrera. I uppdraget ingick också att ta fram förslag på värdeområden, det vill säga områden med hög vrakdensitet och kulturmiljöer.

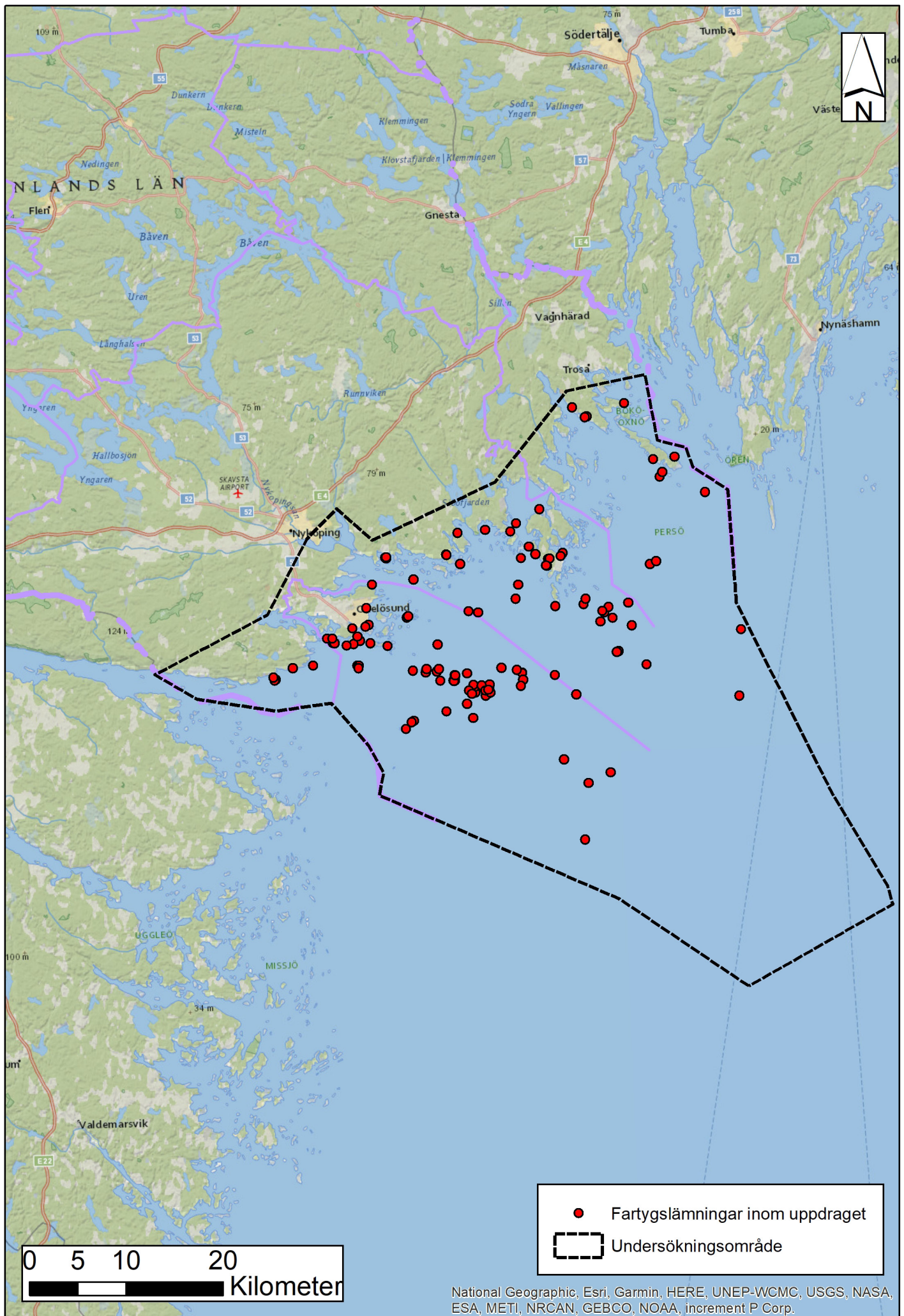
Genomgången har resulterat i att lämningsbeskrivningar har uppdaterats och kvalitets-säkrats, dubletter har identifierats och korrigerats samt att flera positioner för fartygslämningar har rättats. Hävringe har identifierats som ett föreslaget värdeområde, alltså ett område med hög vrakdensitet samt en därtill kopplad värdefull kulturmiljö på land. Ytterligare ett föreslaget värdeområde utgörs av Högsjär och Hamnsjär.

## BAKGRUND

Underlagen för kulturmiljöer i havet är bristande och havslänsstyrelserna arbetar med att ta fram ändamålsenliga kulturmiljöunderlag. Länsstyrelsen i Södermanlands län har därför som ett första steg beslutat att kvalitetshöja befintliga registerposter i kulturmiljöregistret (KMR). Inom Södermanlands län, skärgård och havsmiljöer finns 130 fartygslämningar registrerade i KMR (se figur 1).

Statens maritima och transporthistoriska museer (SMTM) har av Länsstyrelsen fått i uppdrag att gå igenom och kvalitetshöja de 130 registrerade fartygslämningarna i KMR, samt genomföra eventuell nyregistrering. Uppdraget innefattade också att ta fram förslag på värdeområden, områden med hög vrakdensitet och anslutande kulturmiljöer.

**FIGUR 1.** Undersökningsområdet med de inför uppdraget 130 stycken i KMR registrerade fartygslämningarna inom Södermanlands skärgård och havsmiljöer. © ESRI och utsnitt ur GSD Terrängkartan, Lantmäteriet, licensierad CC0, bearbetat av Håkan Thorén och Mikael Fredholm (SMTM). Skala 1: 500 000.



# SYFTE OCH METOD

Syftet med uppdraget var att kvalitetssäkra och uppdatera befintliga registerposter avseende fartygslämningar i KMR, i Södermanlands skärgård och havsmiljöer samt angränsande zon. Resultatet från uppdateringen av KMR är avsett att användas för en kartläggning av områden med höga koncentrationer av fartygslämningar, vilka ska skapas tematiskt utifrån kulturmiljön. Inom

uppdraget ingick också att presentera förslag till åtgärder för att ytterligare förbättra planeringsunderlagen.

Eventuella nyregistreringar av fartygslämningar inom området skulle baseras på Skandinaviskt vrakarkiv (SVA) och bottenkartor från Sjöfartsverket (SFV) samt eventuellt från annat adekvat underlag.

## KULTURHISTORISK BAKGRUND

Delar av kulturmiljön i skärgården har starka kopplingar till fastlandet och vissa av de samhällen och städer som utvecklats där. Bland annat var sjöfarten, handeln och fisket viktigt för de två medeltida städerna Nyköping och Trosa. Oxelösunds stad har vuxit fram i modern tid, främst som ett resultat av industriverksamhet inriktad mot förädling och export av järn, vilket också har genererat en tät sjötrafik.

### Sjöfart och handel

De två kuststäderna Nyköping och Trosa är medeltida stadsbildningar som tidigt haft en relativt omfattande handel och sjöfart. När man kommer utifrån havet och ska in till hamnarna i Nyköping och Trosa passeras ofta ön Hävringe, belägen i yttre skärgården. Därinvid finns många fartygslämningar och förlisningsuppgifter (KMR), kopplat till att Hävringe varit en fyr- och lotsplats, belagd sedan 1600-talet.

Oxelösund omnämns under 1400- och 1500-talen, innan stadens uppkomst, bland annat i kungliga privilegiebrev som handlar om Nyköpings borgares rätt att nyttja skärgårdsöarna för fiske. År 1562 krävde också kungen att borgarna skulle tillhandahålla en lots i skärgården för kungens skepp. Vikarna runt Oxelösund nyttjades

som hamnar under denna period. På 1700-talskartor syns segelleden passera förbi Oxelösund på väg till och från Stockholm. Under 1800-talet blev det en ökande ångbåtstrafik och senare järnvägsutbyggnad (Bergstrand & Svensson 2013:7-12).

I det medeltida danska itinerariet "Kung Valdemars segelled" finns flera platser i Södermanlands skärgård omnämnda. Itinerariet utgörs av avstånd och namn på platser som passerades när man seglade längs kusten (Flink 1995). Flera av dessa platser har in i modern tid varit viktiga naturhamnar eller passager för segelsjöfarten.

### Fiske

Då fisket under medeltiden var kopplat till ägandet av jord, så kunde även frälset och städernas borgare äga fiskevatten ute i skärgården (Norman 1993). Ute i skärgården finns lämningar efter så kallade tomtningar, husgrunder, som sannolikt är rester efter små hus eller bodar som utnyttjades vid säsongsfiske (Norman 1993:36-38; Anund & Qviström 2010:27-29). På flera öar i Södermanlands skärgård finns det i KMR registrerade lämningar efter tomtningar och fiskelägen, bland annat vid Högsjär och Hamnsjär.

## Försvar

Vid Skansholmen, belägen i inloppet till Nyköping, finns flera försvarsanläggningar, sannolikt från 1600-talet, samt uppgifter om en spärranordning i vattnet (L1983:1727, L1983:1813, med flera).

De flesta av de registrerade fornborgarna ligger idag längs vatten i inlandet, men några ligger i dagens kustlandskap, exempelvis L1983:4665, väster om Oxelösund i Marsviken och L1983:4842 i Sjöboviken innanför Rågön. Bägge fornborgarna låg på öar, idag halvöar, varifrån man kunde kontrollera inkommande sjöfart från havet.

## Bergsbruk

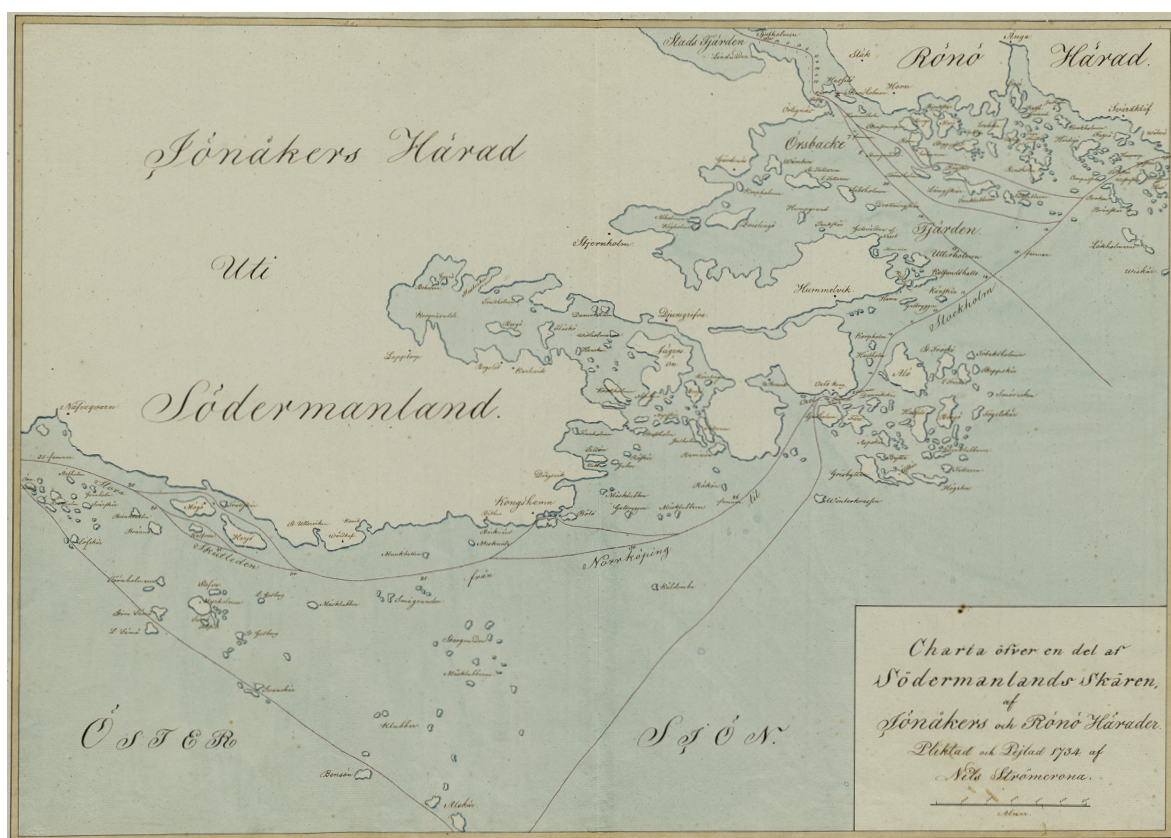
Vid Bråvikens norra strand finns flera lämningar från historiskt bergsbruk, bland annat hyttlämningar i Näveklarn (exempelvis L1983:4319).

För övrigt finns det öster om Näveklarn en medeltida järnhytta vid Övergran och en medeltida kopparhytta vid Nastorp (Anund & Qviström 2010:40–44).

Järn och koppar har ofta skeppats med fartyg, vilket gör att dessa bergsbruk sannolikt har en maritim koppling.

För att kunna skeppa ut järnmalm byggdes järnväg till Oxelösund 1877 och kajer anlades. År 1913 bildades Oxelösunds Järnverk AB, som började förädla järnmalmen, vilket blev grunden för stadens utveckling (Bergstrand & Svensson 2013:12).

Järnverket invigdes år 1917, under första världskriget, och bostäder byggdes, först baracker och sedan mer permanenta hus. Järnverket ökade kapaciteten från 1919 men under andra världskriget var det brist på kol och tidvis var det produktionsuppehåll (Nyhlén 1977:96–100).



**FIGUR 2.** På denna karta från 1734 ses segellederna in från Östersjön, mot Oxelösund (Oxlö krog) och Nyköping, samt skutleden Norrköping–Stockholm. "Charta öfver en del af Södermanlandsskären, af Jönåkers och Rönö härader. Pliktad och pejlad 1734 af Nils Strömcrona". Public Domain Mark 1.0. No Copyright. Uppsala universitet.

# TIDIGARE UNDERSÖKNINGAR

Ett fåtal av fartygslämningar har karterats av Sjöfartsverket. Merparten av de fartygslämningar som har gått igenom inom detta uppdrag har endast dykbesiktigats och dokumenterats av sportdykare. Några fartygslämningar har dock undersökts arkeologiskt, exempelvis Högskärsvraket (L1982:3147) och Mastvraket (L1982:3372). Dessutom har två arkeologiska utredningar genomförts i och utanför Oxelösunds hamn.

## Högskärsvraket (L1982:3147)

Under 1960-talet gjordes det en del bärgningar på Högskärsvraket, men även en viss dokumentation. Under 1986 påbörjades arkeologiska fältarbeten. Man konstaterade att det var ett 40 meter långt bestyckat handelsskepp med datering till 1600–1700-talet (Rönnby 1986:2–14). I samband med fältarbete 1987 drog man slutsatsen att skeppet förlist i början av 1700-talet, vilket stöds av dateringen av påträffade kritpipor till perioden 1710–1748 (Rönnby 1987:9; Rönnby 1989:12f). Efter fältsäsongen 1988 drogs slutsatsen att dess kalklast troligen kom från östra Mälardalsområdet (Rönnby 1989:12f).

Vraket kan eventuellt vara ett holländskt tremastat skepp kallat "Jungfru Catharina" som förliste 1747 (Åkerlund 2022 samt Rönnby & Adams 1994).

## Mastvraket (L1982:3372)

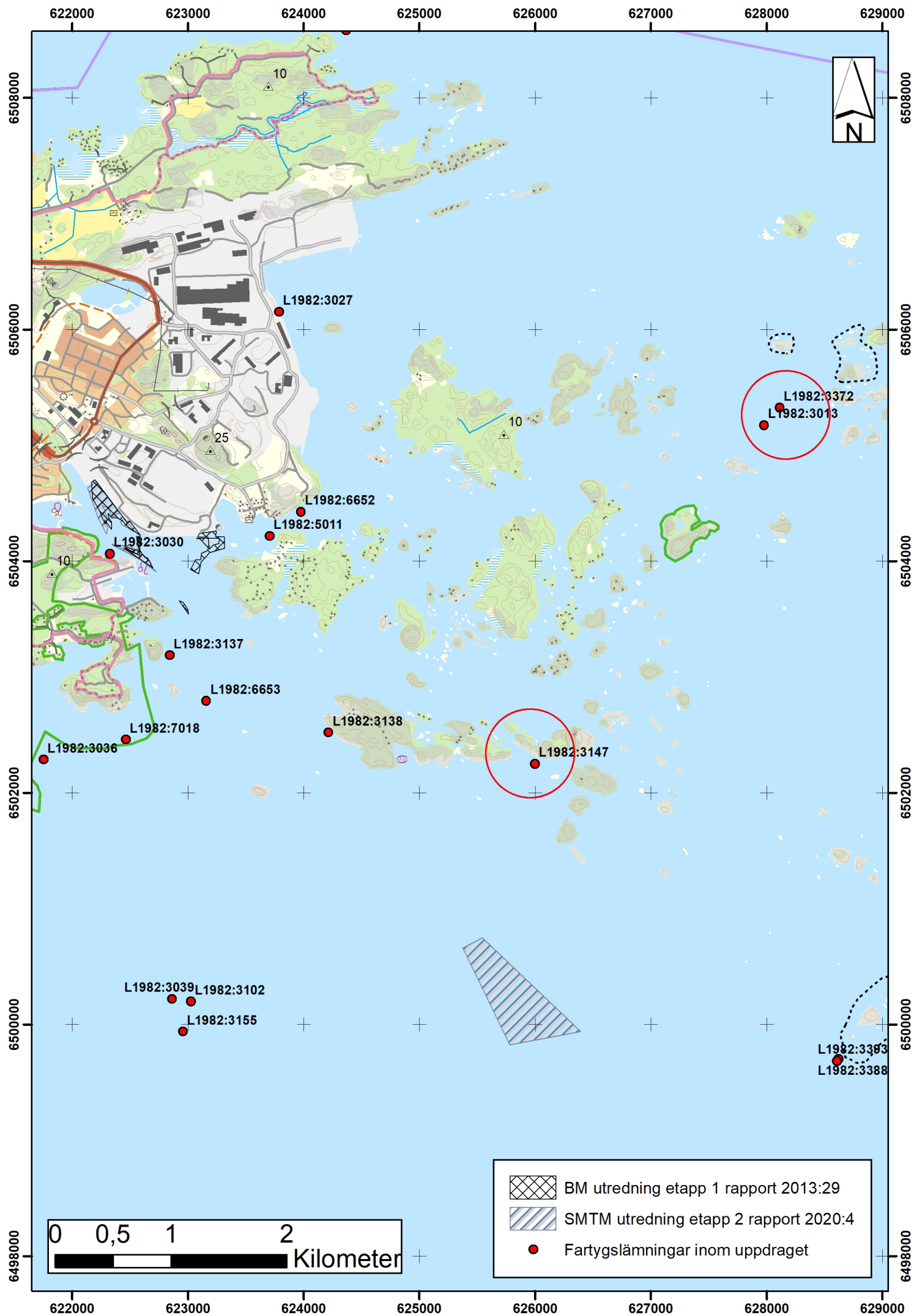
Denna fartygslämning hittades 1992 av Torleif Nilsson inom ramen för ett vrakinventeringsprojekt med Sjöhistoriska museet, som bedrevs under åren 1992–1994. Nilsson utförde undersökningar på vraket i samarbete med Sjöhistoriska museet mellan åren 1994–2005. Baserat på kritpipor och glasflaskor samt en genomförd skeppsdokumentation daterades vraket då till 1700-talet. Dendrokronologiska prover som togs år 2007 indikerar en datering till tidigt 1700-tal. År 2019–2021 utfördes flera besiktningar av vraket och 2021 togs en fotoplan/fotogrammetri fram av Nordic Maritime Group (Lindström 2022:4–9).

## Oxelösunds hamn

En arkeologisk utredning etapp 1 har genomförts av Bohusläns museum. Den utfördes i planerade muddrings- och muddertippområden. Utredningen omfattade en sammanställning av tidigare kända lämningar, samt granskning av sonardata från utredningsområdena (Bergstrand & Svensson 2013:6).

SMTM genomförde en etapp 2-utredning av hamnen år 2020. Undersökningen skedde som en dykbesiktning baserad på sonarindikationer från Bohusläns museums etapp 1-utredning. Inga av indikationerna visade sig vara kulturhistoriska lämningar, utan det rörde sig om skrot och naturliga formationer (Altrock 2020:6–9).

**FIGUR 3.** Bohusläns museums (BM) och SMTM:s arkeologiska utredningar i Oxelösund, samt "Mastvraket" L1982:3372 och "Högskärsvraket" L1982:3147 inringade. Utsnitt ur GSD Terrängkartan, Lantmäteriet, licensierad CC0, bearbetat av Håkan Thorén och Mikael Fredholm (SMTM). Skala 1: 40 000.



# GENOMFÖRANDE

SMTM har av Länsstyrelsen fått en shp-fil med 130 registrerade fartygslämningar, som är de som skulle kvalitetshöjas i Kulturmiljöregistret (KMR).

För att uppdatera och kvalitetssäkra lämningsbeskrivningarna i KMR, inklusive angivna positioner, har uppgifter i främst Svenskt marin- arkeologiskt arkiv (SMA), Skandinaviskt vrakarkiv (SVA) och arkeologiska rapporter har använts. Från Länsstyrelsen har SMTM också fått uppgifter från Sjöfartsverket, som dock endast kunnat användas i begränsad omfattning. Det finns också flera sidor på internet, sportdykarsidor och fartygssidor, som har varit användbara i kvalitetshöjningen.

De flesta av de fartygslämningar i KMR som har gått igenom inom ramen för detta uppdrag har endast dykbesiktigats av sportdykare medan några har karterats av Sjöfartsverket. Endast ett fåtal lämningar har undersökts arkeologiskt, exempelvis de tidigare nämnda *Mastvraket* (L1982:3372) och *Högskärsvraket* (L1982:3147). Detta medför att antikvariska bedömningar ofta baseras på sportdykarinformation och att hävdade namnidentifieringar och dateringar av vrak sällan har arkeologiska och naturvetenskapliga dateringar att stödja sig mot. I stället baseras bedömningarna på mer eller mindre kunniga bestämningar av fartygstyper och identifieringar av förlisningsuppgifter med uppgifter om plats och djup. I vissa fall har det därför blivit rörigt, med flera dubbelregistreringar i KMR. Ett exempel är området kring "Stenen", ett grund cirka 1 sjömil öster om Hävringe. Där fanns vid uppdragets inledning sex registrerade fartygslämningar runt ett och samma grund. Efter genomgång har flera av dessa kunnat bestämmas som dubbelregistreringar.

Identifierade namn på fartygslämningar har behållits i KMR över lag, utom i de fall det har varit uppenbart att de är felaktiga.

## Skandinaviskt vrakarkiv (SVA)

Skandinaviskt Vrakarkivs böcker (Björn Åkerlund) har förlisningsuppgifter, som ibland går att härleda till lämningsnummer i KMR. Dock har de sällan exakta eller verifierade vrakpositioner. Förutom de tryckta böckerna kan uppgifter ur SVA beställas av Björn Åkerlund. Han har för Södermanlands del 128 uppgifter om namngivna

vrak, som för föreliggande projekt tillhandahållits SMTM av Länsstyrelsen.

Av de 128 uppgifterna om vrak från SVA fanns 64 registrerade i KMR. Ett tiotal av de 128 vrakuppgifterna saknar position. Det noterades att det i listan med vrak finns 51 vrakuppgifter med position som ej är registrerade i KMR. Efter genomgången av KMR och SVA bedömer SMTM att positionerna i SVA ofta är ungefärliga och obekräftade. Således anser SMTM att man inte bör registrera dessa i KMR, då det ytterligare kommer öka på antalet fartygslämningar med obekräftade positioner. De oregistrerade i SVA kan dock användas i arbetet att skapa "värdeområden", det vill säga de är indikatorer på i vilka områden det finns höga koncentrationer av fartygslämningar.

Uppgifterna i SVA har i övrigt kunnat användas för att verifiera positionsuppgifter och för att lägga till information om fartygslämningarna i KMR.

## Svenskt marin- arkeologiskt arkiv (SMA)

I Svenskt marin- arkeologiskt arkiv (SMA) på SMTM finns ett 50-tal poster för Södermanland. Arkivet består av pärmar med tidningsurklipp, anmälningar från upphittarna med kartor, beskrivningar, positioner med mera. SMA har använts för att i möjligaste mån säkra positionsuppgifter och att lägga till information om fartygslämningarna i KMR. I några fall har lämningarnas positioner i KMR ändrats baserat på SMA.

## Sjöfartsverket (SFV)

Från Länsstyrelsen har SMTM fått uppgifter från Sjöfartsverket. Dessa data (shp-filer) fick bara användas för att verifiera redan registrerade poster i KMR och för arbetet med värdeområden. Datan fick inte användas för nyregistreringar eller för att kvalitetshöja, beskriva eller flytta positioner i KMR. För att göra detta hade spridningstillstånd behövt sökas och beviljas.

Fram till 2018 registrerade Sjöfartsverket fartygslämningar i KMR, baserat på sonar- och multibeambilder. Dessa fartygslämningar har exakt positionering. I vissa fall har de sonar- och multibeambilder som SFV inkluderat i KMR i sig kunnat utgöra underlag för en antikvarisk bedömning inom ramen för föreliggande arbete.

## Arkeologiska rapporter

Ett fåtal arkeologiska rapporter har använts i arbetet, exempelvis från Nordic Maritime Group och Bohusläns museum (Lindström 2022 och Bergstrand & Svensson 2013).

## Lloyds, dagstidningar och internet

Lloyd's register of shipping har använts i några fall för att klarlägga uppgifter, exempelvis om förlisningsår. Dagens Nyheters och Kungliga bibliotekets arkiv har också använts för att säkra förlisningsdatum och om fartyget blev vrak, bärgades eller kom loss och seglade iväg. Sådan information har också hittats på flera sportdykarsidor med mera.

# RESULTAT UPPDATERING KMR

Genomgången av Kulturmiljöregistret med 130 stycken fartygslämningar i Södermanlands skärgård och havsmiljöer har resulterat i att flera dubletter och felaktiga registreringar upptäckts (se bilaga 1).

## Fornlämningar

Vid starten av projektet var 21 stycken fartygslämningar registrerade i KMR bedömda som fornlämningar. Under kvalitetshöjningen har flera av dessa fartygslämningar kunnat bestämmas som förlista efter 1850. Även andra fartygslämningar som fornminnesklassats på vaga grunder har givits förnyade bedömningar.

Ett exempel på en fornlämning som avförts är en dublett (L1982:3226) som identifierades, där den korrekta (L1982: 3054) är en möjlig fornlämning. Ett annat exempel där fornminnesklassningen hävts är den angivna förlisningsplatsen för *Saga* (L1982:3371). Fartyget gick på grund 1906, men det är det inte klarlagt om hon förliste eller bärgades efter grundstötningen.

Efter SMTM:s bedömningar återstår fem fartygslämningar med fornlämningsstatus. Dock finns möjligheten att Länsstyrelsen kan fornminnesförklara fartygslämningar förlista efter 1850, om vissa riktlinjer är uppfyllda (Riksantikvarieämbetet 2014). Under detta arbetes gång har Länsstyrelsen bitt SMTM att notera yngre fartygslämningar, som kan uppfylla kriterier för att fornminnesförklaras. Ett par sådana förslag från SMTM presenteras nedan, under rubriken

”Förslag på lämningar att utreda för fornminnesförklaring”.

Andra exempel bland dessa 21 fartygslämningar är en dublett (L1982:3226) som identifierades, där den korrekta (L1982: 3054) är en möjlig fornlämning. Ett annat exempel på tveksamma registreringar är *Saga* (L1982:3371), som gick på grund 1906, men det är det inte klarlagt om hon förliste eller bärgades efter grundstötningen.

## Möjliga fornlämningar

Vid starten av projektet var fem fartygslämningar registrerade och bedömda som möjliga fornlämningar. En av dessa (L1982:3207) har ändrats till: ”Ingen antikvarisk bedömning - Uppgift om lämning, ej bekräftad i fält”, då det bedömts vara osäkra uppgifter om både position och lämningens fysiska egenskaper.

Sju fartygslämningar som tidigare bedömts som övriga kulturhistoriska lämningar eller med ingen antikvarisk bedömning har nu bedömts som möjliga fornlämningar. Sammantaget kvarstår elva lämningar med bedömning som möjliga fornlämningar.

## Övriga kulturhistoriska lämningar

Vid starten av projektet var 63 stycken fartygslämningar registrerade och bedömda som övriga kulturhistoriska lämningar.

En del av dessa fartygslämningar har så osäkra uppgifter att de har ändrats till: ”Ingen antikvarisk

bedömning - Uppgift om lämning, ej bekräftad i fält", då det bedömts vara osäkra uppgifter om både position och lämningens fysiska egenskaper.

Några av de fartygslämningar som tidigare bedömts som övriga kulturhistoriska lämningar eller med ingen antikvarisk bedömning har nu bedömts som möjliga fornlämningar. Det har även identifierats åtta dubletter, som strukits. Utöver dubletterna har två registrerade fartygslämningar (L1982:3374 och L1982:3377) kunnat bestämmas som bärgade. Dessa har i KMR satts som "utgår på grund av felregistrering" med en kommentar och referenser. Totalt kvarstår 35 lämningar med bedömningen "övrig kulturhistorisk lämning".

## Ingen antikvarisk bedömning

Vid starten av projektet var 41 stycken av de aktuella lämningsposterna i KMR registrerade "utan antikvarisk bedömning". Arton av dessa har kunnat bestämmas som fartygslämningar med antikvariska bedömningar som övriga kulturhistoriska lämningar eller möjliga fornlämningar. Sju har utgått genom att ha identifierats som dubletter.

Sammantaget kvarstår alltså 16 lämningsposter utan antikvarisk bedömning.

## Dubletter

Det har bland uppdragets 130 fartygslämningar identifierats 17 dubletter. Dubletterna har hanterats så att de i KMR har markerats som "utgår på grund av felregistrering" med en kommentar där, samt även i antikvarisk kommentar, med det korrekta lämningsnumret angivet, exempelvis så här: "Detta är en dubbelregistrering av fartygslämningen *Merkur/Mercur*. Se även L1982:3028".

## Nyregistreringar

De uppgifter om fartygslämningar i SVA som inte är registrerade i KMR har inte bedömts ha tillräckligt bra positionering för att kunna registreras i KMR, se ovan.

Sjöfartsverkets data (SFV) på oregistrerade fartygslämningar har inte fått spridningstillstånd. Det finns ett tiotal lämningar i Sjöfartsverkets data, främst ute på öppet hav som ej är registrerade i KMR liksom 5-6 lämningar i KMR, som skulle kunna kvalitetshöja dessa befintliga KMR-posters positionering.

SVA och SFV har dock kunnat användas i arbetet att skapa "värdeområden", som indikatorer på i vilka områden det finns höga koncentrationer av fartygslämningar. Inom de värdeområden som SMTM föreslår nedan har det i SFV:s data endast påträffats sådana fartygslämningar, som är registrerade i KMR. Det finns ett tiotal fartygslämningar i SFV:s data, som inte alls är registrerade i KMR, främst ute på öppet hav.

## Förslag på lämningar att utreda för fornminnesförklaring

Fartyget *Nordstjärnan* byggdes 1842 som en posthjulångare, men konverterades 1865 till segelfartyg och förliste sedan år 1868 (L1982:3378). Lämningen förlorade sitt lagskydd år 2014 i och med den nya fornminneslagen. Men fartygets speciella historia och att det bedöms vara välbevarat och skrovhelt gör att SMTM bedömer det som en kandidat att undersöka vidare för en fornminnesförklaring av ett yngre vrak. Positionen korrigerades i detta uppdrag baserat på vraket markerat på sjökort i SMA, men positionen är inte verifierad.

Fartyget *Johannes Russ* sänktes av den engelska ubåten E 9 den 19:e oktober 1915 strax norr om Hävringe (L1982:3396). Fartygets speciella historia under första världskriget och att vraket skattats vara välbevarat, gör att SMTM bedömer det som en kandidat att gå vidare med inför en fornminnesförklaring av yngre vrak. I SFV:s data finns det en korrekt sjömått position och även angivet att det finns multibeamdata.

# VÄRDEOMRÅDEN

I instruktionen till Länsstyrelserna om regeringsuppdraget om förbättrade planeringsunderlag för den marina kulturmiljön står att värdeområden med beskrivningar skall pekas ut. Värdeområdena har ingen juridisk status, till skillnad från fornlämningar och kultur- eller naturreservat. Det står vidare att tre kriterier skall vara uppfyllda för att ett kulturhistoriskt värdeområde skall kunna pekas ut:

## 1. En kulturhistorisk berättelse

Så som historiska skeenden, verksamheter, teman, karaktärsdrag med mera.

## 2. Helhetsmiljö

Exempelvis marinarkeologiska lämningar, fornlämningar, bebyggelse mm, som utgör ett sammanhang.

## 3. Fysiska uttryck och/eller marinarkeologiskt sammanhang

Det kan vara marinarkeologiska lämningar, där det även kan finnas kopplingar till lämningar på land.

(Länsstyrelsen 2022:2-6).

## Förslag på värdeområden

Resultatet från uppdateringen av KMR har använts för en kartläggning av områden med höga koncentrationer av fartygslämningar, vilka sedan relaterats till den övriga kulturmiljön.

SMTM har ingen egen kunskap om hur stor del av Södermanlands havsområden som har karterats/sjömätts och det är heller ingen data som exempelvis Sjöfartsverket kan sprida utan tillstånd. Således är det viktigt att veta att eftersom havet inte är fullständigt inventerat, så utgår analyserna här från de lämningssuppgifter som finns registrerade i KMR, SVA och de uppgifter Sjöfartsverket har tillhandahållit Länsstyrelsen.

## Hävringe

Området identifierades redan 2007 som ett kulturellt värdefullt område. Hävringe är och har varit ett område med farleder in mot Oxelösund, Nyköping och även Norrköping. Det har funnits en lotsstation sedan 1600-talet och 1751 byggdes en träbåk, ett av de äldsta bevarade sjömärkena som finns i Sverige. Den första fyren byggdes 1891. Ingen av fartygslämningarna har undersökts arkeologiskt, utan har bara besökts av sportdykare. De flesta av de kända lämningarna är från 1800-1900-talet, men det finns uppgifter om fartyg från 1700-1800-talet som ska ha förlist i området. Baserat på kända uppgifter gjordes bedömningen att det finns potential att finna flera okända och äldre fartygslämningar i området (Riksantikvarieämbetet med flera 2007:59-60).

Handelsmännen i Nyköping klagade år 1726 på lotsarna på Hävringe, då de menade att flera fartyg förlist på grund av bristen på lotsar. Lotsdirektören ansåg i sin tur att lotsningen var besvärlig på grund av väderleken, som ofta gjorde det svårt att ta sig ut. År 1751 byggdes en ny båk på Hävringe, då den tidigare rasat ihop. Denna båk står kvar än idag, en av de äldsta i Sverige. Lotsar kunde dömas om de ansågs ha orsakat att fartyg gick på grund eller förliste. Ett exempel är galeasen *Björn Rifvare* [L1982:3103] som i mitten av 1800-talet gick på grund och förliste vid Rödbaksgrundet, där lotsen dömdes till 8 dagar på vatten och bröd (Nyhlén 1977:19ff).

1891 ersattes båkens funktion med två fyrar och fram tills 1960-talet fanns fyrvaktare på ön, samt lotsar fram till 1979 (Statens fastighetsverk 2023). Det finns flera exempel i Södermanland på yngre,

kulturhistoriskt intressanta fartygslämningar. Ett exempel är den skrovhela ångaren *Johannes Russ* (L1982:3396) norr om Hävringe. Den bordades under första världskriget längre ut till havs av den engelska ubåten E9, som försökte sänka den. Under en misslyckad bärgning in mot kusten sjönk *Johannes Russ* vid Hävringe.

I området (Riksantikvarieämbetet 2007) fanns ett stort antal (36 st.) fartygslämningar registrerade i KMR. Efter kvalitetsgenomgången kvarstår 28 fartygslämningar, då flera utgår på grund av felregistrering eller att det är dubletter. De flesta kvarvarande fartygslämningar har antikvariska bedömningar som "Övrig kulturhistorisk lämning", flera har "Ingen antikvarisk bedömning - Uppgift om lämning, ej bekräftad i fält", samt en är en möjlig fornlämning. Dock kan det påpekas att inom gruppen utan antikvarisk bedömning kan det finnas ej bekräftade fornlämningar. I SVA finns ytterligare en fartygslämning inom området och två sjömätta av Sjöfartsverket, men ej registrerade i KMR. Det är sannolikt att som tidigare nämnts kan finnas ett stort antal äldre ej upptäckta fartygslämningar i detta område, sådana som kanske inte heller lämnat skriftliga spår i exempelvis lots- och förlisningsrapporter.

Att många förlisningar skett vid Hävringe har sannolikt sin orsak i att farlederna in från havet till Oxelösund och Nyköping passerar Hävringes lotsar och fyrar. Så i detta område finns en stark koppling mellan fartygslämningarna, farlederna, fyrar och lotsplatsen på Hävringe.

**FIGUR 4.** På denna karta från 1695 ses segellederna in från Östersjön, mot Oxelösund och Nyköping.

Värt att notera är den mängden grynnor som är markerade söder och norr om Hävringe och Nyköpings gatt, som två sund kallas på kartan (inringat). Vid Hävringe syns även något som kan tolkas som ett sjömärke/stångmärke. "Special Passcharta Öfver een Deel av Öster-Siöön..." Av Peter Gedda år 1695. Beskuren. Public Domain Mark 1.0. No Copyright. Uppsala universitet.

ANNA KASTNER.  
Specie Senatori et Campi.  
c: Tabulam hanc sub

sue Excellentie  
Humillimus Servus  
P. Gedda.



Special Passcharta  
Öfver een Deel aff  
**ÖSTER-SIOON.**

Begynnandes ifrån Calmarsfund  
intill Stockholm, innehållandes Tem-  
mel Garna Gottland och Öland,  
sammandragen och affryttat med 10 Åhrs Privilegio.

Af  
Petter Gedda.  
Å: 1605.



### 1. En kulturhistorisk berättelse

Området runt Hävringe berättar att området under flera hundra år har fungerat som en viktig farled för handelsskepp på väg till och från städerna längs Sörmlandskusten.

### 2. Helhetsmiljö

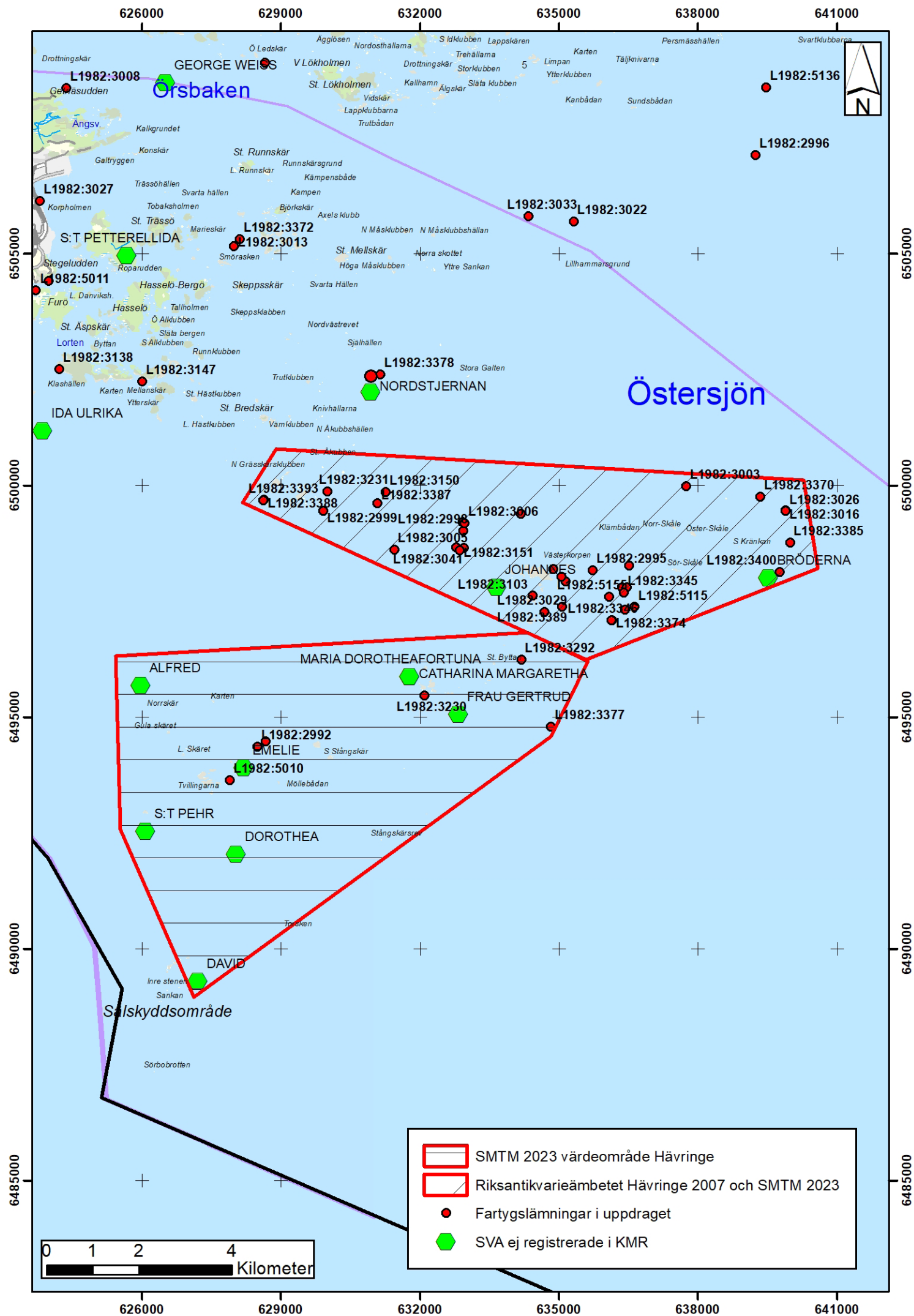
Koncentrationen av fartyglämningar från flera århundraden, samt fyrar, båkar och bebyggelse på Hävringe uppvisar ett kulturhistoriskt sammanhang, som bekräftar den kulturhistoriska berättelsen.

### 3. Fysiska uttryck och/eller marinärkeologiskt sammanhang

Fartyglämningarna i området kan i hög grad kopplas till de historiska farlederna, lotsstationen, fyrar och sjömärken.

Baserat på instruktionen till Länsstyrelserna om värdeområden, med de tre kriterierna som skall vara uppfyllda bedöms Hävringe uppfylla alla tre. SMTM förordar samma område som 2007 bedömdes som ett värdeområde (Riksantikvarieämbetet 2007:59f), eventuellt med en förlängning åt sydväst, där det finns sex registrerade fartyglämningar i KMR och sju förlisningsuppgifter i SVA. Men eftersom det är förlisningsuppgifter vet vi idag inte hur hög vrakkoncentrationen i detta område är, men SVA är en indikation på att det kan finnas flera oupptäckta fartyglämningar i detta område. SMTM förordar således att både området som Riksantikvarieämbetet pekade ut 2007 och området sydväst om Hävringe föreslås som värdeområden (se figur 5).

**FIGUR 5.** Hävringeområdet och utpekade värdefulla kulturmiljöer under havsytan (Riksantikvarieämbetet 2007) och eventuellt tillägg till värdeområde (SMTM 2023). Utsnitt ur GSD Terrängkartan, Lantmäteriet, licensierad CC0, bearbetat av Håkan Thorén och Mikael Fredholm (SMTM). Skala 1: 100 000.



## Högsjär och Hamnsjär

På Högsjär och intilliggande Hamnsjär finns flera fornlämningar, bland annat från äldre fiske, så som ett område med 14 tomtningar (L1984:3220), samt en gistgård (L1984:3154). Invid Högsjär ligger det så kallade Högsjärsvraket (L1982:3147), ett handelsskepp från 1700-talet. På Hamnsjär ligger det lämningar efter ett övergivet fiskeläge i form av husgrunder, båtlämningar och gistvallar (L1984:3148). I detta område bedömer SMTM att det främst i vattnet kan finnas ej upptäckta lämningar från sjöfart och fiske (se figur 6).

Det har sannolikt funnits ett medeltida fiskeläge på Hamnsjär, med elva tomtningar, tre båtlämningar och en lerbotten. Tomtningarna på Högsjär ligger högre i terrängen, är mer utspridda och är mer rundade i formen än de på Hamnsjär, vilket kan tyda på en tidsmässig eller funktionell skillnad mellan öarnas tomtningar. Datering av kol i en anläggning visar en äldsta fas i vikingatid, vilket fynden av en klinknagel och nitbricka inte motsäger (Landin & Törnqvist 2011:7-14).

### 1. En kulturhistorisk berättelse

Området runt Hamnsjär och Högsjär uppvisar en berättelse om fiskets roll i Södermanlands skärgård genom historien.

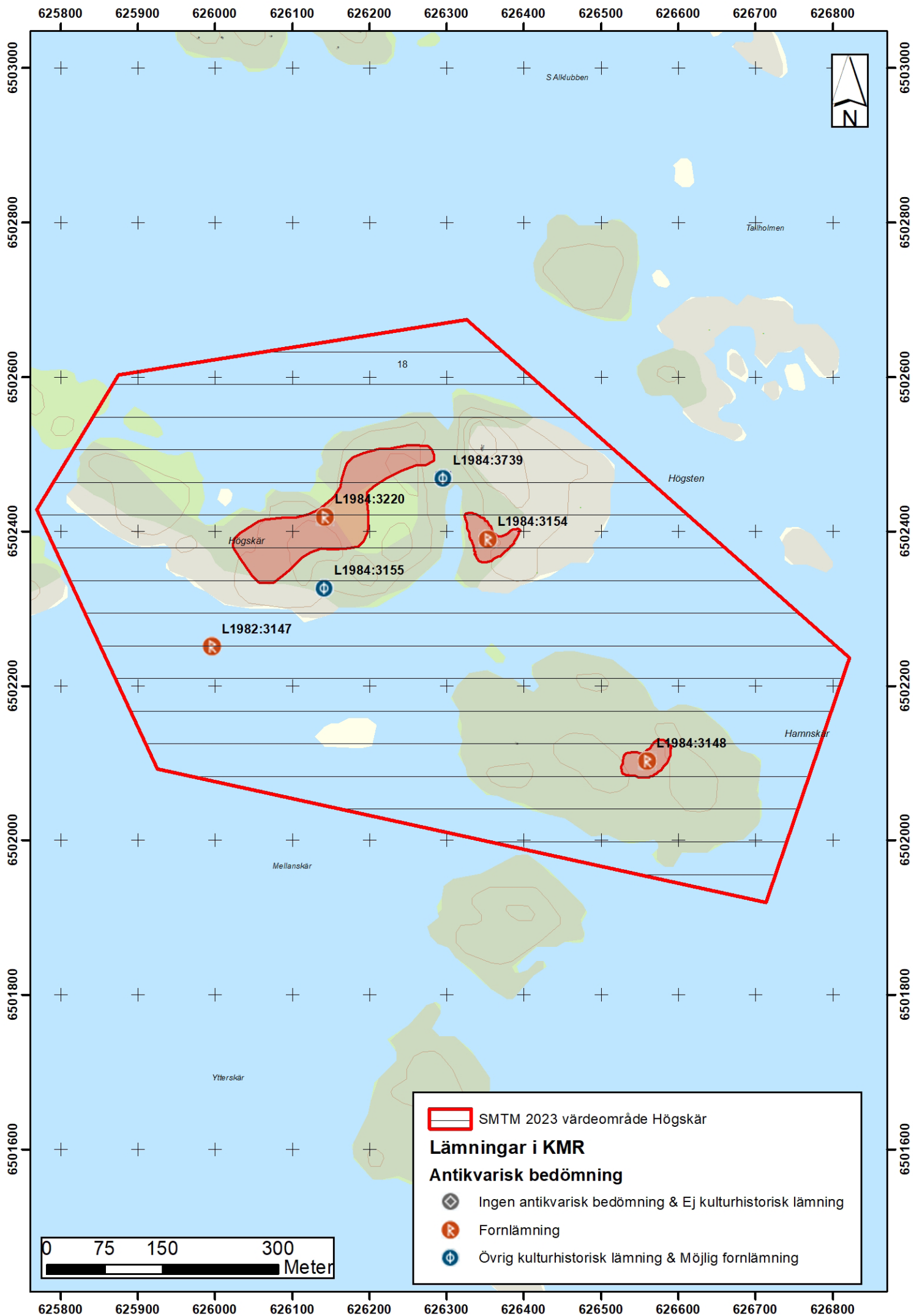
### 2. Helhetsmiljö

Koncentrationen av tomtningar och andra lämningar på de båda öarna knutna till fisket utgör ett kulturhistoriskt sammanhang.

### 3. Fysiska uttryck och/eller marinarkeologiskt sammanhang

De kända fartygslämningarna i området går inte att direkt koppla direkt till de lämningar som finns på land på dessa öar. Det bedöms som sannolikt att det inom området kan finnas oupptäckta lämningar från sjöfart och fiske. Sammantaget föreslås området betraktas som ett kulturhistoriskt värdeområde.

**FIGUR 6.** Högsjär och Hamnsjär med utpekad värdefull kulturmiljö, främst på land i form av lämningar från fiske. Lantmäteriet, licensierad CC0, bearbetat av Håkan Thorén och Mikael Fredholm (SMTM). Skala 1: 6 000.



# UTVÄRDERING

Sjöfartsverkets data som ej registrerats i KMR, har inte varit tillgänglig för spridning och registrering i detta projekt. Detta har resulterat i att några KMR-poster inte har kunnat kvalitetshöjas med data och korrekt position. Förlisningsuppgifterna i Skandinaviskt vrakarkiv har inte använts för nyregistrering som var tänkt, de osäkra positionsuppgifter som finns där har endast bedömts användbara för värdeområdesanalyser.

Projektets huvudmål anses vara uppnått, att kvalitetssäkra och uppdatera befintliga registrerade fartygslämningar i KMR inom Södermanland. Beskrivningar, antikvariska bedömningar, referenser och positioneringar bedömer SMTM nu vara av väsentligt högre kvalitet och mer korrekta. Ett exempel är att flera av de fartygslämningar som tidigare var bedömda som fornlämningar, är förlista efter 1850, men de hade inte fått nya bedömningar efter ändringen i kulturmiljölagen 2014. Ett annat exempel är att flera fartygslämningar som Sjöfartsverket fram till 2018 hade registrerat i KMR baserat på sonar- och multibeambilder men utan antikvarisk bedömning nu i flera fall har kunnat ges antikvariska bedömningar.

Utifrån genomgången av KMR, tillgängliga data från SFV samt kulturhistoriska källor har, med utgångspunkt från givna kriterier, även två möjliga värdeområden identifierats.

## **SMTM:s förslag till åtgärder för att ytterligare förbättra planeringsunderlagen**

För att förbättra informationen i KMR om fartygslämningar föreslår SMTM detta:

### → **Sjöfartsverkets data**

Att få tillgång till och använda Sjöfartsverkets data, positioner, sonar- och multibeambilder från Sjöfartsverkets sjömätningar. Datan kan fastställa positioner och i vissa fall möjliggöra det möjligt bättre antikvariska bedömningar i KMR.

### → **Arkeologiska undersökningar/inventeringar**

Riktade arkeologiska insatser bör ske för att fastställa positioner, dokumentera fartygslämningar för att i slutändan kunna ange säkrare antikvariska bedömningar i KMR.

# REFERENSER

## Tryckta källor

Anund, Johan & Qviström, Linda (2010). *Det medeltida Sörmland: en arkeologisk guidebok*. Lund: Historiska media.

Bergstrand, Thomas & Svensson, Ingeborg (2013). *Oxelösunds hamn: marinarkelogisk utredning, etapp 1: delar av fastigheterna Oxelö 7:60, 7:68, 7:69, Femöre 1:4, Oxelöfiske 1:1 och ett vattenområde mellan Ytter-skärsgrundet och Klasgrunden, Oxelösunds socken och kommun*. Uddevalla: Bohusläns museum.

Flink, Gerhard (red.) (1995). *Kung Valdemars segelled*. Stockholm: Streiffert i samarbete med Riksantikvarieämbetet.

Landin, Maria & Törnqvist, Oscar (2011). *Arkeologiska undersökningar i Södermanlands skärgård: rapporter från projektet: förmoderna kustmiljöer: naturresurser, klimat och samhälle vid östersjökusten före 1800 – ett miljöhistoriskt projekt*. Huddinge: Södertörns högskola.

Lindström, Jens (2022). *Mastvraket – 30 år senare, fältbesiktning och dokumentation av Mastvraket i Oxelösunds skärgård*. Vejbystrand: Nordic Maritime Group AB.

Norman, Peter (1993). *Medeltida utskärsfiske: en studie av fornlämningar i kustmiljö*. Diss. Stockholm: Univ.

Nyhlén, Erik (1977). *Boken om Oxelösund*. Oxelösund: Oxelösunds kommun.

Lloyd's register of shipping, *Register of ships Appendix*, London, 1890-1983.

Riksantikvarieämbetet, Statens maritima museer, Naturvårdsverket (2007). *Värdefulla kulturmiljöer under havsytan i svensk kust och skärgård: en förstudie*. Stockholm: Naturvårdsverket.

Riksantikvarieämbetet (2014). *Kulturhistorisk värdering av fartygslämningar. Ett vägledande underlag om skydd av yngre fartygslämningar*. Riksantikvarieämbetet: Stockholm.

Riksantikvarieämbetet (2021). *Vägledning för tillämpning av kulturmiljölagen Uppdragsarkeologi Rapportering, förmedling och arkeologiskt dokumentationsmaterial*. Riksantikvarieämbetet: Visby.

Rönnby, Johan (1986). *Högskärsvraket, Oxelösund, Södermanland: undersökningsetapp I 1986: marin-arkelogisk rapport*. Södertälje: Högskärsprojektet/Baltic Divers DK.

Rönnby, Johan (1987). *Högskärsvraket, Oxelösund, Södermanland: undersökningsetapp II 1987: marin-arkelogisk rapport*. Södertälje: Högskärsprojektet/DK Aquatic/Baltic Divers DK.

Rönnby, Johan (1989). *Högskärsvraket, Oxelösund, Södermanland: etapp III 1988: marinarkelogisk undersökning*. Stockholm: DK Aquatic/Baltic Divers, Stockholms univ.

Rönnby, Johan & Adams, Jonathan (1994). *Östersjöns sjunkna skepp: [en marinarkelogisk tidsresa]*. Stockholm: Tiden.

## Otryckta källor

Länsstyrelsen, (2022) *Instruktion- genomförande av RB3B4-uppdraget*.

Åkerlund, Björn (2022) *Skandinaviskt Vrakarkiv*. Onsala.

## Internetkällor

Dagens Nyheter, arkiv. <https://arkivet.dn.se>

Digitalt museum. <https://digitaltmuseum.se> (Nedladdade foton 2023-01-18).

Dykarklubben Aquatic. <https://aquatic.se>

Götene Dykarklubb, flik 7 *Dykplatsguide Blad B – Bråviken till Söderhamn*. <http://gotenedyk.se/wp-content/uploads/flik-8.pdf> (Nedladdad 2023-01-11).

Kungliga biblioteket, Svenska dagstidningar. <https://tidningar.kb.se>

Statens fastighetsverk (2023), *Hävringe båk, tidlost riktmarke*. <https://www.sfv.se/upptack-mer/kulturvarden/sok-innehall/kulturvarden-4-2021/havringe-bak-tidlost-riktmarke> (nedladdad 2023-01-12).

Lantmäteriets historiska kartarkiv, <https://etjanster.lantmateriet.se/historiskakartor>

## Kartor

Alvin, Plattform för digitala samlingar och digitaliserat kulturarv: <https://www.alvin-portal.org/>  
*Charta öfver en del af Södermanlandsskären, af Jönåkers och Rönö härader. Pliktad och pejlad 1734 af Nils Strömcröna.*

*Special Passcharta Öfwer en Deel af Öster-Sjöön  
Begynnandes ifrån Calmarsund intill Stockholm,  
innehållandes Iemwäl Öjarna Gottland och Öland.  
Peter Gedda 1695.*

Lantmäteriet, GSD Terrängkartan

# TEKNISKA OCH ADMINISTRATIVA UPPGIFTER

Statens maritima och transporthistoriska museers (SMTM) dnr: 5.3.1-2022-1350

Länsstyrelsens dnr, beslutsdatum: 431-5918-2022, 2022-11-02

Fornreg uppdragsnummer: 202201602

SMTM projektnr: 2081212

SMTM projektledare: Mikael Fredholm

Orsak till utredningen: Kunskapsunderlag

Uppdragsgivare: Länsstyrelsen Södermanland

Period för genomförande: 2022-12-09 till 2023-03-03

Utredd yta: 2 200 km<sup>2</sup>

Kommun: Oxelösund, Nyköping och Trosa

Socknar: Bergshammar, Bälinge, Häradshammar, Jonsberg, Kvarsebo, Mörkö,

Nyköping, Oxelösund, Svärta, Torö, Trosa stad, Trosa-Vagnhärad, Tunaberg,

Tystberga, Västerljung

Län: Södermanland

Landskap: Södermanland

Koordinatsystem: SWEREF99TM

Koordinater för utredningens sydvästra hörn: N 6499260 E 601910

Vattendjup: 0-150 m

## Dokumentationshandlingar

Rapporten: förvaras digitalt på Riksantikvarieämbetets webbplats Forndok.

Analogt dokumentationsmaterial: Svenskt marinarkeologiskt arkiv (SMA) arkiveras hos SMTM. Övriga handlingar förvaras på Sjöhistoriska museets arkiv i Stockholm.

Digitalt dokumentationsmaterial: Video, stillbildsfotografier och digitala ritningar förvaras digitalt på Statens maritima och transporthistoriska museers servrar. Vid den digitala hanteringen av dokumentationsmaterialet och rapportframställningen har följande programvaror använts: Esri ArcMap, Microsoft Word, Photo Shop, m.fl. GIS/mätdata: arkiveras på Statens maritima och transporthistoriska museers servrar. Fynd: inga fynd tillvaratogs

## Deltagarförteckning SMTM

Mikael Fredholm, Marco Ali och Håkan Altrock.

# BILAGOR

## 1. Lämningsnummer KMR

De 130 fartygslämningarna i KMR för Södermanland. De är listade efter antikvarisk bedömning inför starten av detta projekt. I kommentarer finns angivet om SMTM har ändrat/föreslagit en annan antikvarisk bedömning. De vitmarkerade raderna är identifierade dubletter eller fartyg som utgår, då de ej blev vrak.

Fornreg uppdragsnr: 202201602

| FORNLÄMNINGAR       |                                                                                                                                                                                                 |          |        |                          |                     |
|---------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------|--------|--------------------------|---------------------|
| Lämnings-nummer KMR | Kommentarer och eventuella ändringar av antikvarisk bedömning                                                                                                                                   | SMA      | SVA    | Namn                     | Dubletter i KMR     |
| L1982:3000          | L1982:2992 är samma fartygslämning.                                                                                                                                                             |          | H-410  | Herman Olsen             | Ja, se L1982:2992   |
| L1982:3148          | Ändrad till möjlig fornlämning. Ändrat position som syns från flygfoto.                                                                                                                         | 6211:006 | ÖÖ1033 |                          |                     |
| L1982:3226          |                                                                                                                                                                                                 |          |        |                          | Ja se L1982: 3054   |
| L1982:3224          | Ändrad till övrig kulturhistorisk lämning.                                                                                                                                                      | 6173:002 | I-065  | Ida                      |                     |
| L1982:3328          | Kan ha en dublett L1982:5089 eller förväxlat med densamma eller två vrak. Ändrad till möjlig fornlämning.                                                                                       | 6211:020 | S-902  | Speculation              | Möjligen L1982:5089 |
| L1982:3371          | Förlist 1907 och kanske bärgad, gick på Hävringes sydöstra grund men sattes iland vid Stora Hästkubben vid Oxelösund. Ändrat position och till uppgift om lämning, ingen antikvarisk bedömning. | 6211:068 | Nej    | Saga                     |                     |
| L1982:3382          | Ändrad till möjlig fornlämning. Ändrad position.                                                                                                                                                | 6211:026 | P-472  | Perlan/Pärlan            |                     |
| L1982:3386          |                                                                                                                                                                                                 | 6211:027 | Nej    | -                        |                     |
| L1982:3103          | Position på land, flyttat position enligt orientering/radaravstånd i KMR, dock osäker position. Ändrat till Ingen antikvarisk bedömning – Uppgift om lämning, ej bekräftad i fält               | 6211:019 | B-377  | Björn Rifvare            |                     |
| L1982:3372          | Position korrigerad enl. muntlig uppgift Jens Lindström, NMG om att Mastvraket ligger på sjökortssymbol.                                                                                        | 6211:028 |        | "Mastvraket"             |                     |
| L1982:3230          | Position kan stämma hyfsat bra, ligger söder om VästraVattungen enl. beskrivning i SMA o KMR. Intressenten förlist 1825" eller Sverige 1758. Ändrat till möjlig fornlämning.                    | 617:002  | I-296  | Sverige och Intressenten |                     |
| L1982:3345          | Förlist 1906, ej fornlämning. Ändrat position till söder om Stenen baserat på beskrivningar.                                                                                                    | 6211:37  | E-449  | Emelia (Emily)           |                     |
| L1982:3378          | Ändrat position och kvarstår som fornlämning                                                                                                                                                    | 6211:029 | N-027  | Nordstjärnan             |                     |
| L1982:3149          | Ändrat till möjlig fornlämning.                                                                                                                                                                 | 6211:007 | nej    |                          |                     |
| L1982:3228          | Ändrat till möjlig fornlämning.                                                                                                                                                                 | 6173:010 | S-589  | St Albion.               |                     |

|            |                                                                                                                              |                                |       |                                                        |  |
|------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------|-------|--------------------------------------------------------|--|
| L1982:3031 | Ändrat till uppgift om ej bekräftat i fält. I tidigare beskrivning "Spantresten av rysk galär." ingen dokumentation hittat.  | 6211:89<br>finns inte i pärmen | nej   |                                                        |  |
| L1982:3137 | Ändrat till möjlig fornlämning. Kan eventuellt vara Öregrundsskutan som förlist 10 nov 1684.                                 | 6211:003                       | öö815 |                                                        |  |
| L1982:3150 | Övrig kulturhistorisk lämning förlist 1896.                                                                                  | 6211:8                         | D-161 | Dana                                                   |  |
| L1982:3400 | Förlist 1903, således ej fornlämning. Positionen verkar vara någorlunda rätt, baserat på positionsangivelser i beskrivningar | 6211:011                       | T-269 | Tor                                                    |  |
| L1982:3147 |                                                                                                                              | 6211:5                         | J-711 | Jungfru Katarina<br>"Högskärs-<br>vraket",<br>"Ryssen" |  |
| L1982:3227 |                                                                                                                              | 6173:005                       |       | Arbetsnamn<br>"Jungfrun"                               |  |

| Lämnings-nummer | Kommentarer och eventuella ändringar av antikvarisk bedömning                     | SMA                             | SVA | Namn                                  | Dubbletter i KMR          |
|-----------------|-----------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------|-----|---------------------------------------|---------------------------|
| L1982:3054      |                                                                                   | 6173:4                          | nej | "Tvåan, Jungfrun II, Revbensspjället" |                           |
| L1982:3056      |                                                                                   | 6173:007                        | nej | Bollsta 1918                          | dubblen L1982:3034 utgår. |
| L1982:3153      | Korrekt position, men är ej Clifton                                               | 6211:015                        | nej | -                                     |                           |
| L1982:3154      | Flyttat position enligt SMA (Dykator)                                             | 6211:016                        | nej | -                                     |                           |
| L1982:3207      | Ändrat till Ingen antikvarisk bedömning – Uppgift om lämning, ej bekräftad i fält | 6173:009<br>men finns ej i pärm | nej | -                                     |                           |

#### ÖVRIG KULTURHISTORISK LÄMNING

| Lämnings-nummer | Kommentarer och eventuella ändringar av antikvarisk bedömning                                    | SMA      | SVA   | Namn        | Dubbletter i KMR                   |
|-----------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------|----------|-------|-------------|------------------------------------|
| L1982:3001      | Ingen antikvarisk bedömning – Uppgift om lämning, ej bekräftad i fält                            | -        | -     | -           |                                    |
| L1982:3038      | Ingen antikvarisk bedömning – Uppgift om lämning, ej bekräftad i fält                            | -        | -     | -           |                                    |
| L1982:3023      | Ingen antikvarisk bedömning – Uppgift om lämning, ej bekräftad i fält                            | -        | -     | -           |                                    |
| L1982:3013      | Dublett av Mastvraket                                                                            |          |       |             | Dublett. Se L1982: 3372            |
| L1982:3016      |                                                                                                  |          | S-490 | Staffan     | Dublett. Se L1982: 3026            |
| L1982:3397      | Avvaktar ev. godkännande om ny position? Sjöfartsverket måttuppgifter m.m. Kolla position i SMA. | 6211:038 | S-451 | Skagul      | Se L1982:3006?                     |
| L1982:2998      | Ingen antikvarisk bedömning – Uppgift om lämning, ej bekräftad i fält                            |          |       |             |                                    |
| L1982:2999      | Utgår på grund av att fartyget är bärgat och reparerat.                                          | -        | -     | Gustaf Wasa | Ja 1982:3231 båda utgår            |
| L1982:2988      | Se L1982:3329 och 3373 20m norrut, stämmer bättre med SMA 6211:21                                |          |       | Skepna Vrak | Se L1982:3329 och 3373 20m norrut. |

|            |                                                                                                                        |                            |       |           |                        |
|------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------|-------|-----------|------------------------|
| L1982:2989 | Eventuellt samma som L1982:3153?<br>I Ingen antikvarisk bedömning<br>– Utgår på grund av felregistrering               |                            |       |           |                        |
| L1982:3002 | Avvaktar ev gk om ny position?<br>Sjöfartsverket måttuppgifter m.m.                                                    |                            |       | Ingrid    |                        |
| L1982:3003 |                                                                                                                        | -                          | L-188 | Lindesnäs |                        |
| L1982:3004 | Se även L1982:3381, som har all info, men position från L1982:3004 sannolikt mer korrekt?                              | 6211:024                   | F-195 | Ferro     | Ja, se L1982:3381      |
| L1982:3010 | Ingen antikvarisk bedömning<br>– Uppgift om lämning, ej bekräftad i fält.<br>Bristfälliga uppgifter.                   |                            |       |           |                        |
| L1982:3025 | Ingen antikvarisk bedömning<br>– Uppgift om lämning, ej bekräftad i fält.<br>Bristfälliga uppgifter.                   |                            |       | Kapduvan  |                        |
| L1982:3026 | Samma vrak som L1982:3016, dit position är flyttad                                                                     |                            | S-490 | Staffan   | Se även L1982:3016     |
| L1982:3027 | Ingen antikvarisk bedömning<br>– Uppgift om lämning, ej bekräftad i fält                                               |                            | -     | Rengen    |                        |
| L1982:3032 | Ändrat till möjlig fornlämning.<br>Position säker.                                                                     | 6173:14<br>och<br>6173:005 |       | -         |                        |
| L1982:3033 | Ändrad till möjlig fornlämning. Möjligen är det tre stycken stockar.                                                   | -                          | -     | -         |                        |
| L1982:3034 | Dubblett                                                                                                               |                            |       |           | dubblett av L1982:3056 |
| L1982:3035 | Ändrat till möjlig fornlämning. Kan vara kopplad till L1982:3101                                                       |                            |       |           |                        |
| L1982:3037 | Ingen antikvarisk bedömning<br>– Uppgift om lämning, ej bekräftad i fält                                               |                            |       |           |                        |
| L1982:3039 | Ingen antikvarisk bedömning<br>– Uppgift om lämning, ej bekräftad i fält                                               |                            | E-478 | Ester Fri |                        |
| L1982:3040 | Ingen antikvarisk bedömning – Uppgift om lämning, ej bekräftad i fält. Bristfälliga uppgifter. Dubblett av 3041, 3151? |                            |       |           |                        |
| L1982:3041 | Altair akterskepp m.m.                                                                                                 | 6211:009                   | A-650 | Altair    |                        |
| L1982:3055 |                                                                                                                        | 6173:006                   | E-649 | Emme John |                        |
| L1982:3057 |                                                                                                                        | 6173:008                   | J-179 | John      | Dubblett i SVA         |
| L1982:3100 |                                                                                                                        | 6211:001                   | s-520 | Sveadrott |                        |
| L1982:3101 | Ändrat till möjlig fornlämning. Kan inte uteslutas som fornlämning utan vidare undersökningar.                         | 6211:002                   |       |           |                        |
| L1982:3102 |                                                                                                                        |                            | B-186 | Birger    |                        |
| L1982:3104 | Position verkar stämma med beskrivningarna i SMA av Tor-Leif Nilsson m.fl.                                             | 6173:001                   | F-354 | Frode     |                        |
| L1982:3138 |                                                                                                                        | 6211:80 ;<br>6211:004      | I-140 | Iolanthe  |                        |
| L1982:3151 | Altair förskepp m.m.                                                                                                   | 6211:009                   | A-650 | Altair    |                        |
| L1982:3152 | Position verkar stämma med beskrivningarna i SMA av Tor-Leif Nilsson och SVA m.fl.                                     | 6211:014                   | B-159 | Batavia   |                        |

|            |                                                                                                                                                         |          |       |                   |                        |
|------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------|-------|-------------------|------------------------|
| L1982:3165 | Position verkar stämma med beskrivningarna i SMA av Tor-Leif Nilsson och SVA m.fl.                                                                      | 6211:010 | L-297 | Luleå             |                        |
| L1982:3225 | Position verkar stämma med beskrivningarna i SMA av Tor-Leif Nilsson och SVA m.fl.                                                                      | 6173:003 |       | Viking            |                        |
| L1982:3229 | Position verkar stämma med beskrivningarna i SMA av Tor-Leif Nilsson och SVA m.fl.                                                                      | 617:001  |       | Poseidon Skagerak |                        |
| L1982:3329 | Se även L1982:3373 och 2988.                                                                                                                            | 6211:21  |       | Skepnavraket      |                        |
| L1982:3396 | Avvaktar ev gk om ny position? Sjöfartsverket måttuppgifter mm                                                                                          | 6211:036 | J-172 | Johannes Russ     |                        |
| L1982:3370 | Position verkar stämma med beskrivningarna i SMA och SVA m.fl.                                                                                          |          | D-402 | Dania             |                        |
| L1982:3377 | Utgår på grund av att fartyget är bärgat och inbogerat DN 1926-04-03.                                                                                   | 6211:030 |       | Boden             |                        |
| L1982:3383 | Ingen antikvarisk bedömning – Uppgift om lämning, ej bekräftad i fält exakt samma position som L1982:3374, oklart varför?                               |          |       | Sperber           |                        |
| L1982:3385 | Detta är en dubbelregistrering av fartygs-lämningen "Staffan". Se även L1975:3026.                                                                      | 6211:067 | S-490 | Staffan           | Se även L1975:3026.    |
| L1982:3387 | Avvaktar ev gk om ny position? Sjöfartsverket måttuppgifter m.m. Position ändrad enl. Uppgifter i SMA, ca 40m ifrån JHG116                              | 6211:035 | I-150 | Isbjörn           |                        |
| L1982:3388 | Osäker position, ska ligga utspritt, 35m djup SVA? Vad finns på sjökortssymbolen? Ingen antikvarisk bedömning – Uppgift om lämning, ej bekräftad i fält | 6211:025 | F-353 | Monia             |                        |
| L1982:3389 | Ändrat position så det stämmer bättre med angivet djup 18-30m djup enl. SMA.20-25m djup enl andra källor                                                | 6211:033 | C-247 | Carmen            |                        |
| L1982:3390 | Osäker position, möjligen har bärgningar skett. Ingen antikvarisk bedömning – Uppgift om lämning, ej bekräftad i fält                                   | 6211:031 | M-286 | Marion Traber     |                        |
| L1982:3391 | Position verkar stämma med beskrivningarna i SMA av Tor-Leif Nilsson och SVA m.fl.                                                                      | 617:004  | L-288 | Lothareins        |                        |
| L1982:3393 | Ändrat position öster om radarreflektor. Enl dykare (altrock m.fl.)                                                                                     | 6211:034 | F-353 | Fritz Vollmers    |                        |
| L1982:3395 | Avvaktar ev gk om ny position? Sjöfartsverket måttuppgifter mm                                                                                          | 6211:032 | B-183 | Betty             |                        |
| L1982:6653 |                                                                                                                                                         |          |       |                   |                        |
| L1982:6714 |                                                                                                                                                         |          |       |                   |                        |
| L1982:3005 | Uppgift om lämning, ej bekräftad i fält                                                                                                                 |          |       |                   |                        |
| L1982:3006 | Dubblett L1982:3397                                                                                                                                     |          |       | SKAGUL            | Dubblett se L1982:3397 |
| L1982:3008 |                                                                                                                                                         |          |       |                   |                        |
| L1982:3020 | Ingen antikvarisk bedömning – Uppgift om lämning, ej bekräftad i fält                                                                                   |          |       |                   |                        |
| L1982:3030 | Ingen antikvarisk bedömning – Uppgift om lämning, ej bekräftad i fält. Bristfälliga uppgifter.                                                          |          |       |                   |                        |
| L1982:3155 | Position verkar stämma med beskrivningarna i SMA av Tor-Leif Nilsson m.fl.                                                                              | 6211:17  | I-147 | Irma              |                        |

|                        |                                                                                                                                                                             |            |            |                            |                         |
|------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------|------------|----------------------------|-------------------------|
| L1982:3167             | Sjömätt av Sjöfartsverket 2010                                                                                                                                              | 6211:013   | M-273      | Marianne                   |                         |
| L1982:3373             | Kolla L1982:3329 och 2988                                                                                                                                                   | 6211:22    |            | Skepnavraket               |                         |
| L1982:3374             | Blev senare draget loss från grundet och bärgat hem till hemmahamnen i Köpenhamn. utgår på grund av att fartyget är bärgat.                                                 | 6211:065   |            | Bretagne                   |                         |
| L1982:3381             | Sannolikt är positionen på L1982:3004 mer korrekt, stämmer bättre med beskrivningar: flyttat pos. till detta område och ändrat till Uppgift om lämning, ej bekräftad i fält | 6211:024   | F-195      | Ferro                      | se även L1982:3004      |
| L1982:6652             | Position korrekt, syns i google maps. Ändrat till möjlig fornlämning                                                                                                        |            |            |                            |                         |
| <b>Lämnings-nummer</b> | <b>Ingen antikvarisk bedömning</b>                                                                                                                                          | <b>SMA</b> | <b>SVA</b> | <b>Namn</b>                | <b>Dubbletter i KMR</b> |
| L1982:3009             |                                                                                                                                                                             |            |            |                            | Ja se L1982:3019        |
| L1982:2991             | Möjlig fornlämning, sannolikt ett trävrak                                                                                                                                   |            |            |                            |                         |
| L1982:3166             | Övrig kulturhistorisk lämning                                                                                                                                               | 6211:012   | S-514      | Svanen                     |                         |
| L1982:5066             | Övrig kulturhistorisk lämning                                                                                                                                               |            |            | Patronia                   |                         |
| L1982:7017             | Möjlig fornlämning, sannolikt ett trävrak                                                                                                                                   |            |            |                            |                         |
| L1982:7018             | Möjlig fornlämning, men osäker ålder                                                                                                                                        |            |            |                            |                         |
| L1982:8149             | Övrig kulturhistorisk lämning                                                                                                                                               |            |            |                            |                         |
| L1982:8161             | Övrig kulturhistorisk lämning                                                                                                                                               |            |            |                            |                         |
| L1982:8469             | Övrig kulturhistorisk lämning utifrån multibeam och besök från dykare.                                                                                                      | -          | -          | Vegas                      |                         |
| L1982:8468             | Möjlig fornlämning, men osäker ålder                                                                                                                                        | -          | -          | -                          |                         |
| L1982:8558             | Övrig kulturhistorisk lämning                                                                                                                                               |            |            | SMS Schiff H. (ex-Hermann) |                         |
| L1982:3022             | Ej synligt i Sjöfartsverkets sjömätning                                                                                                                                     | -          |            |                            |                         |
| L1982:3231             | Bärgat fartyg. Lloyds reg.                                                                                                                                                  |            |            | Gustaf Wasa                | Ja 1982:2999 båda utgår |
| L1982:5010             | Bärgat fartyg.                                                                                                                                                              |            |            | Jamaica                    |                         |
| L1982:5011             | Ingen antikvarisk bedömning – Uppgift om lämning, ej bekräftad i fält. Bristfälliga uppgifter, möjligen bärgat                                                              |            |            |                            |                         |
| L1982:3017             | Osäker position, baserat på SVA i inmätning                                                                                                                                 |            | P-137      | Peregal                    |                         |
| L1982:5012             | Ingen antikvarisk bedömning – Uppgift om lämning, ej bekräftad i fält. Osäker position, baserat på SVA i inmätning.                                                         |            | U-055      | Uranus                     |                         |
| L1982:5136             |                                                                                                                                                                             |            | E-850      | Ebeneser                   | Ja se L1982:2996        |
| L1982:2996             | Ingen antikvarisk bedömning – Uppgift om lämning, ej bekräftad i fält. Osäker position, baserat på SVA i inmätning.                                                         |            | E-850      | Ebeneser                   |                         |
| L1982:3052             | Ingen antikvarisk bedömning – Uppgift om lämning, ej bekräftad i fält. Osäker position, baserat på SVA i inmätning.                                                         |            | B-294      | Buteshire                  |                         |
| L1982:5077             |                                                                                                                                                                             |            | B-294      | ButeshireE                 | Ja se L1982:3052        |

|            |                                                                                                                     |         |       |                        |                   |
|------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------|-------|------------------------|-------------------|
| L1982:5106 | Ingen antikvarisk bedömning – Uppgift om lämning, ej bekräftad i fält. Osäker position, baserat på SVA i inmätning. |         | K-472 | Kyrö                   |                   |
| L1982:5103 | Ej förlist, endast grundstötning                                                                                    |         |       | Östergyllen Pehr Brahe |                   |
| L1982:2986 |                                                                                                                     |         | R-147 | Ribershus              | Ja se L1982:3015  |
| L1982:2997 | Avvakta Sjöfartsverkets position?                                                                                   |         | V-352 | Vanja                  |                   |
| L1982:3015 | Ingen antikvarisk bedömning – Uppgift om lämning, ej bekräftad i fält oklar position, skriv in SVA i inmätning      |         | R-147 | Ribershus              |                   |
| L1982:2992 | Övrig kulturhistorisk lämning                                                                                       |         | H-410 | Herman Olsén           | L1982:3000        |
| L1982:3019 | Övrig kulturhistorisk lämning                                                                                       |         | O-143 | Ocean                  | L1982:3009        |
| L1982:3036 | Övrig kulturhistorisk lämning                                                                                       |         | T-273 | Torsten                |                   |
| L1982:5089 | Kan ha en dubblett L1982:3328 eller förväxlat med densamma eller två vrak. Ändrat till möjlig fornlämning           | nej     | nej   | Speculation            |                   |
| L1982:2995 | Ingen antikvarisk bedömning – Uppgift om lämning, ej bekräftad i fält. Osäker position, baserat på SVA i inmätning. |         | L-285 | Logna                  |                   |
| L1982:3028 | Övrig kulturhistorisk lämning                                                                                       |         | M-432 | Merkur Mercur          |                   |
| L1982:3029 | Ändrat position enligt djupangivelser, dock osäkert                                                                 |         | D-157 | Dalia Dahlia           |                   |
| L1982:3292 | Ingen antikvarisk bedömning – Uppgift om lämning, ej bekräftad i fält                                               |         | E-445 | Emelie                 |                   |
| L1982:3346 | Dubblett, se L1982:3345                                                                                             |         | E-449 | Emilia                 | Ja, se L1982:3345 |
| L1982:5052 | Ingen antikvarisk bedömning – Uppgift om lämning, ej bekräftad i fält                                               |         | B-184 | Bianca                 |                   |
| L1982:5115 |                                                                                                                     |         | M-432 | Merkur Mercur          | Ja, se L1982:3028 |
| L1982:5155 |                                                                                                                     | -       | M-452 | Mona                   |                   |
| L1982:3021 | Övrig kulturhistorisk lämning                                                                                       |         | e-430 | Elsa                   |                   |
| L1982:3384 |                                                                                                                     | 6172:56 | V-364 | Willig                 |                   |
| L1982:5129 |                                                                                                                     |         | O-276 | Orlando                |                   |

## 2. Skandinaviskt vrakarkiv (SVA)

Detta är uppgifter som Länsstyrelsen tillhandahållit från SVA. Merparten är registrerade i KMR, men flera är det inte.

| SVA-nr | Lämnings-nummer KMR | Namn          | Typ       | Byggdata                        | Datum      | Last                   | Haveriplats                                  | Position | Position | Djup    | Haveri-orsak  |
|--------|---------------------|---------------|-----------|---------------------------------|------------|------------------------|----------------------------------------------|----------|----------|---------|---------------|
| A-1084 |                     | ALFRED        | Galeas    | Fb-93,                          | 1903-09-26 |                        | på ett grund/skär<br>uf Oxelösund            | 58 35    | 17 10    |         | Brand         |
| A-650  | L1982:3151          | ALTAIR        | Ångare    | 48.8x6.5x3.6 m,<br>Järn, 1874   | 1925-03-03 | Havre,<br>styckegods   | på Kopparnagelns SV<br>sida, NV Hävringe     | 58 36 48 | 17 17 40 | 17 m    | Strandad      |
| A-1392 |                     | AMPHITRITE    | Brigg     | Furu, kravell                   | 1795-12-25 | Ost, lingarn,<br>läder | vid Enskärs båk<br>uf Hartsö                 | 58 40    | 17 31    |         | Strandad      |
| A-1723 |                     | ANNA          | Däcksbåt  |                                 | 1803-10-15 | Järnmalm               | på Sjösalarfjärden<br>uf Nyköping            | 58 44    | 17 06    |         | Läcka         |
| A-764  |                     | AXEL          | Pråmfart  | 17.6x5.4x2.3m,<br>Ek/fur, 1877  | 1919-08-08 | Stenkol                | i öppen sjö, ca 9 nmV-<br>NV Hävringe båk    | 58 38    | 17 03    | ca 32 m | Läcka         |
| B-159  | L1982:3152          | BATAVIA       | M.skonert | Ek/fur, 1912                    | 1949-12-14 | Mjöl 62 ton            | mittför Munken, Arkö,<br>0.5 nm O Mesens fyr | 58 37 48 | 17 00 20 | 10 m    | Grundstött    |
| B-393  |                     | BERTHA        | M.galeas  | Ek/fur, 1908                    | 1876-      | Tom                    | uf Kvarsebo på<br>Bråvikens N:a strand       | 58 38 20 | 16 37 80 | ca 15 m | Avsikt. sänkt |
| B-183  | L1982:3395          | BETTY         | M.Sk.Sk   | 31.2x7.5x3.8 m,<br>Ek/fur, 1890 | 1931-12-03 | Spannmål               | på V:a Korpens S<br>udde vid Hävringe        | 58 36 19 | 17 19 56 | 25 m    | Strandad      |
| B-184  | L1982:5052          | BIANCA        | Ångare    | 69.2x10.2x4.6 m,<br>Stål, 1907  | 1916-05-17 | Kol                    | utanför Landsort, SO<br>om Hävringe          | 58 30    | 17 40    | ca 60 m | Torpederad    |
| B-186  | L1982:3102          | BIRGER        | M.skonert | 28.4x6.4x2.7 m,<br>Ek/fur, 1867 | 1923-04-21 | Cement<br>196 ton      | på Klasgrunden, S<br>om Oxelösund            | 58 37 22 | 17 07 21 | 28 m    | Grundstött    |
| B-377  | L1982:3103          | BJÖRN RIFVARE | Galeas    | Ek/fur,                         | 1845-      |                        | vid St.Rödbaken,<br>strax S om Hävringe      | 58 35 84 | 17 18 57 | 17 m    | Grundstött    |
| B-727  |                     | BRYNOLF       | Galeas    | Ek/fur, 1875                    | 1897-06-24 |                        | utanför Oxelösund                            |          |          |         | Kantrad       |
| B-498  |                     | BRÖDERNA      | Jakt      | x2.1 m. Ek/fur,<br>Fb-88        | 1889-10-18 | Kalk                   | på Sörbrott<br>vid Hävringe                  | 58 36 00 | 17 24 10 | ca 19 m | Strandad      |
| B-294  | L1982:3052          | BUTESHIRE     | Ångare    | 79.3x9.8x6.9 m,<br>Järn, 1877   | 1897-11-15 | Barlast                | på Taghällan, ca 1.6<br>nm SO om Enskär      | 58 40 26 | 17 31 86 | c 11 m  | Grundstött    |

|       |                 |                      |           |                                  |            |                    |                                             |          |          |         |               |
|-------|-----------------|----------------------|-----------|----------------------------------|------------|--------------------|---------------------------------------------|----------|----------|---------|---------------|
| C-247 | L1982:3389      | CARMEN               | Bark      | Ek/fur, 1889                     | 1918-11-01 | Kol 250 ton        | på Kartbådan strax SO om Hävringe S spets   | 58 35 77 | 17 19 55 | 28 m    | Grundstött    |
| C-866 |                 | CATHARINA MARGARETHA | Jakt      |                                  | 1769-12-06 |                    | vid Hävringe bäk, i inloppet till Nyköping  | 58 35    | 17 16    |         | Strandad      |
| C-518 | se Speculation. | CONSTELLATION        | Brigg     |                                  | 1810-01    | Brädor, stångjärn  | på Myrskär, V om Femöre                     | 58 39    | 17 04    |         | Strandad      |
| D-157 | L1982:3029      | DAHLIA               | M.galeas  | 21.1x5.7x2.6 m, Ek, 1895         | 1968-10-30 | Barlast            | vid L:a Rödbaken nära Hävringe              | 58 35 69 | 17 19 05 | ca 17 m | Strandad      |
| D-160 |                 | DALÄLFVEN            | Ångare    | 66.5x10.6x4.7 m, Järn, 1910      | 1915-10-19 | Järnmalm (Kol?)    | S om Hartsön i Hävringebukten               | 58 40    | 17 30    |         | Okänd         |
| D-161 | L1982:3150      | DANA                 | Ångare    | 42.2x7.1x3.6 m, Järn, 1858       | 1896-09-19 | Styckegods, passag | på yttre Åkubbsrevet, NV om Hävringe        | 58 37 21 | 17 15 67 | 12 m    | Grundstött    |
| D-402 | L1982:3370      | DANIA                | Ångare    | 88.4x13.1x7.1 m, Stål, 1924      | 1946-12-23 | Järnmalm           | på 2.5 m grundet O om N:a Kränkan           | 58 36 96 | 17 24 10 | ca 24 m | Strandad      |
| D-009 |                 | DAVID                | Brigg     | x3.9 m, Ek/fur, 1837, Zinförh    | 1854-12-26 | Tjära              | på Svartbådans N sida, SV om Hävringe       | 58 31 90 | 17 11 10 | ca 23 m | Strandad      |
| D-017 |                 | DOROTHEA             | Brigg     |                                  | 1860-01-22 | Stenkol, plåt, rör | på ett grund nära Stångskär, S om Oxelösund | 58 33    | 17 12    | ca 14 m | Strandad      |
| E-850 | L1982:2996      | EBENESER             |           |                                  | 1877-06-25 | Järnmalm           | strax V om Ringsögrund, O om Oxelös.        | 58 40 95 | 17 24 31 | 21 m    | Läcka         |
| E-630 |                 | EJDERN               | Skonert   | 18.5x5.8x2.6 m, Ek, 1858, Fb-80  | 1920-      | Kol                | på ett grund i yttre Bråviken               | 58 36    | 16 43    | ca 15 m | Läcka         |
| E-414 |                 | ELLIDA               | Galeas    | 18.3x5.4x2.4 m, Furu, 1865       | 1917-11-   |                    | på grunden nära Ålö uf Oxelösund            | 58 40    | 17 10    | ca 12 m | Okänd         |
| E-546 |                 | ELLY                 | M.jakt    | Ek/fur, 1916                     | 1960 -     | Tom                | vid Svarten i L:a Uttervik, Trosa           | 58 50    | 17 33    | ca 20 m | Avsikt. sänkt |
| E-430 | L1982:3021      | ELSA                 | M.skonert | Ek/fur, 1895                     | 1970-08-30 | Barlast            | strax SO om N:a Stenskär på Asköns SV sida  | 58 48 33 | 17 39 68 | 7 m     | Grundsatt     |
| E-441 |                 | EMELIE               | Galeas    | 17.0x5.6x2.4 m, Ek, 1846, Omb-90 | 1922-      |                    | på Tordmulen vid Källskären, SV Hävringe    | 58 34 00 | 17 12 40 | ca 14 m | Grundstött    |
| E-445 | L1982:3292      | EMILIE               | Skonare   | 17.0x5.6x2.4 m, Ek, 1846, Omb-90 | 1902-11-08 | Kli                | på St. Byten strax V om Hävringe            | 58 35 15 | 17 18    | ca 16 m | Grundstött    |

|        |            |                   |           |                                          |            |                        |                                                  |          |          |         |               |
|--------|------------|-------------------|-----------|------------------------------------------|------------|------------------------|--------------------------------------------------|----------|----------|---------|---------------|
| E-449  | L1982:3345 | EMILY             | Ångare    | 72.8x9.4x5.0 m,<br>Järn, 1878            | 1906-12-06 | Stenkol                | på Stenens SO sida<br>uf Hävringe                | 58 35 92 | 17 20 89 | 36 m    | Strandad      |
| E-649  | L1982:3055 | EMME JOHN         | Skonare   |                                          | 1918-11-08 | Tegel                  | O om Fällbådan, S<br>om Enskär                   | 58 40 45 | 17 28 50 | 10 m    | Okänd         |
| E-469  |            | ERIK              | Pråmfart  | Ek/fur, 1908                             | 1914-06-14 | Sand                   | i öppen sjö, uf<br>Kvarsebo i Bråviken           | 58 38 16 | 16 37 33 | 26 m    | Läcka         |
| E-478  | L1982:3039 | ESTER             | Galeas    | 22.4x5.7x2.6 m,<br>Ek, 1858, Fb-05       | 1921-11-04 | Havre                  | på Klasgrunden,<br>S om Oxelösund                | 58 37 52 | 17 07 15 | 31 m    | Grundstött    |
| F-195  | L1982:3381 | FERRO             | Ångare    | 72.1x9.7x5.5 m,<br>Järn, 1877, Srp-11    | 1915-02-18 | Stenkol<br>1545 ton    | på Stenprickens<br>grund vid Hävringe fyr        | 58 36 22 | 17 21 15 | 16 m    | Strandad      |
| F-762  |            | FORTUNA           | Jakt      |                                          | 1762-10-21 | Ekvirke                | vid Hävringe bäk<br>uf Oxelösund                 | 58 35    | 17 16    |         | Strandad      |
| F-868  |            | FRAU GERTRUD      | Jakt      |                                          | 1750-10-27 | Malt, råg,<br>ärtor    | på ett uv-grund, Vatt-<br>ungen, SV Hävringe     | 58 34 90 | 17 17 10 | 16 m    | Grundstött    |
| F-338  |            | FRIDA             | M.skonert | 30.6x6.5x2.2 m,<br>Stål, 1940            | 1940-12-16 | Korn 192 ton           | mellan Blå Jungfrun<br>och Landsort              |          |          |         | Okänd         |
| F-850  |            | FRIHETEN          | Skonert   |                                          | 1827-11-02 | Hampa, lin,<br>olja mm | nära Enskärs bäk,<br>S om Hartsön                | 58 40    | 17 31    |         | Strandad      |
| F-301  |            | FRITZ             | Pråmfart  | 1899                                     | 1952-      | Tom                    | på ett grund vid Trosa                           | 58 53    | 17 33    |         | Avsikt. sänkt |
| F-353  | L1982:3393 | FRITZ<br>WOLLMERS | Coaster   | 37.2x6.8x2.7 m,<br>Stål, 1934,<br>Omb-38 | 1964-10-08 | Trävaror               | strax S om 1.2 m<br>grund, V om<br>Gråsskärs rev | 58 37 13 | 17 13 26 | 20 m    | Grundstött    |
| F-354  | L1982:3104 | FRODE             | Skonert   | 19.9x6.3x3.1 m,<br>Ek, 1847              | 1919-11-19 | Ved<br>264 kbm         | på Gulsjär, V om<br>Hasselklubbarna,<br>Ringsö   | 58 43 25 | 17 24 68 | 9 m     | Strandad      |
| F-904  |            | FÖRSÖKET          | Jakt      |                                          | 1825-08-11 |                        | trol nära Oxelösund<br>alt Norrköping            |          |          |         | Okänd         |
| G-438  |            | GEORGE WEISS      | Skonert   | 17.0x4.6x2.3 m,<br>Ek/bok,               | 1881-10-18 | Vete                   | i Örsbaken,<br>SO om Nyköping                    | 58 42    | 17 11    | ca 18 m | Läcka         |
| G-575  |            | GRETA LINNEA      | Galeas    |                                          | 1951-      | Tom                    | i en vik nära Trosa                              | 58 53    | 17 32    |         | Avsikt. sänkt |
| H-1427 |            | HELGOLAND         | Trålare   | Ek/fur, 1913                             | 1980-      | Tom                    | i Hummelvik nära<br>Kvarsebo                     | 58 38    | 16 37    |         | Avsikt. sänkt |
| H-795  |            | HERMAN            | Pråmfart  | 1905                                     | 1914-06-14 | Sand                   | utanför Kvarsebo<br>i Bråviken                   | 58 38 80 | 16 35 80 | ca 26 m | Läcka         |
| H-410  | L1982:2992 | HERMAN OLSEN      | Skonert   | x2.1 m, Ek/fur,<br>1891                  | 1910-10-14 | Jämskrot<br>54 ton     | på Tordmulen,<br>VSV om Hävringe                 | 58 34 24 | 17 12 56 | 18 m    | Strandad      |

|        |            |                       |           |                                |            |                          |                                               |          |          |         |            |
|--------|------------|-----------------------|-----------|--------------------------------|------------|--------------------------|-----------------------------------------------|----------|----------|---------|------------|
| H-409  | L1982:8558 | HERMANN               | Ångare    | 91.7x12.6x6.5 m,<br>Järn, 1901 | 1916-06-14 | Barlast                  | i öppen sjö, ca 12.5<br>nm SO om Oxelösund    | 58 30    | 17 20    |         | Bombad     |
| H-446  |            | HJALMAR               | Skonert   |                                | 1897-08-25 | Tom                      | på grundet Knösarna<br>i Bråviken             | 58 38 22 | 16 32 81 | ca 7 m  | Grundstött |
| I-065  | L1982:3224 | IDA                   | Skonert   | 21.9x5.8x2.5 m,<br>Ek, 1879    | 1902-09-14 | Råg 110 ton              | i farleden mellan<br>Ringsön – Hamnskär       | 58 43 45 | 17 26 22 | 12 m    | Strandad   |
| I-095  |            | IDA ULRIKA            | Slup      |                                | 1862-10-10 | Salt 400 tnr             | i öppen sjö, ca 1.5 nm<br>fr Oxelösund        | 58 38    | 17 08    | ca 10 m | Läcka      |
| I-135  | L1982:3002 | INGRID                | Coaster   | 41.8x8.2x3.4 m,<br>Stål, 1955  | 1959-06-30 | Telefon-<br>stolpar      | i öppen sjö, ca 3 nm<br>N om Hävringe fyr     | 58 35 48 | 17 30 40 | 110 m   | Kantrad    |
| I-296  | L1982:3230 | INTERESSENTEN         | Slup      |                                | 1825-04-01 | Spannmål                 | vid Vattungarna<br>nära Hävringe bäk          | 58 35    | 17 16    | ca 18 m | Strandad   |
| I-140  | L1982:3138 | IOLANTHE              | M.kutter  | 24.2x6.3x3.1 m,<br>Ek, 1883    | 1938-12-01 | Cement                   | vid ön Beten, direkt<br>uf fyren              | 58 38 74 | 17 08 59 | 15 m    | Grundstött |
| I-147  | L1982-3155 | IRMA                  | M.skonare | 25.6x6.7x3.0 m,<br>Ek, 1892    | 1936-04-02 | Kalksten<br>189 ton      | på Klasgrunden,<br>S om Oxelösund             | 58 37 49 | 17 06 93 | 30 m    | Strandad   |
| I-150  | L1982:3387 | ISBJÖRN               | Ångbogs.  | 17.7x4.9x2.7 m,<br>Järn, 1896  | 1944-03-24 |                          | mellan Gräskären<br>och Gräskärsgrund         | 58 36 97 | 17 14 83 | 46 m    | Kantrad    |
| J-408  |            | JENNY                 | Galeas    | Ek/fur, 1901                   | 1924-12-06 | Järnmalm<br>55 ton       | i eller nära Oxelösunds<br>hamn               | 58 38    | 17 04    |         | Läcka      |
| J-1042 |            | JOHANNA               | Jakt ?    |                                | 1811-10-   |                          | på ett grund/skär<br>i Nyköpings skärgård     |          |          |         | Strandad   |
| J-297  |            | JOHANNA MARIA         | Slup      | x2.7 m, Ek/fur,<br>1865        | 1877-08-27 | Tegel, lera              | på ett grund mellan<br>Storrö-Lillrö, Hartsön | 58 41 80 | 17 31 60 | ca 3 m  | Läcka      |
| J-990  |            | JOHANNES              | Galeas    |                                | 1823-      |                          | på ett grund vid<br>Hävringe bäk              | 58 36    | 17 18    |         | Strandad   |
| J-172  | L1982:3396 | JOHANNES<br>RUSS      | Ångare    | 79.4x11.6x6.1 m,<br>Järn, 1904 | 1915-10-19 | Kol, briketter           | utanför Gäddans<br>prick, Enskär              | 58 36 79 | 17 19 38 | 57 m    | Torpederad |
| J-179  | L1982:3057 | JOHN                  | M.galeas  | 26.1x6.0x2.7 m,<br>Ek, 1876    | 1929-04-23 | Cement,<br>tegel         | strax O om Hartsö<br>Enskär, Hävringe         | 58 40 27 | 17 34 20 |         | Strandad   |
| J-300  |            | JOHN                  | Slup      |                                | 1876-11-06 | Styckegods               | uf Fagervik Marmor-<br>bruk i Bråviken        | 58 39 52 | 16 25 39 | ca 10 m | Strandad   |
| J-513  | Se J-179   | JOHN                  | M.skonare | Ek/fur,                        | 1929-04-23 | Cement,<br>tegel         | vid Pålslingsbodarne,<br>SO om Hartsön        | 58 40 30 | 17 34 20 | 10 m    | Strandad   |
| J-711  | L1982:3147 | JUNGFURU<br>CATHARINA | Skepp     | ca 40 m,                       | 1747-10-28 | Stångjärn,<br>vax, hampa | på S:sidan av<br>Högskärs uf Hävringe         | 58 38    | 17 10    | 8 m     | Strandad   |

|        |            |                |           |                                    |            |                     |  |                                            |          |          |         |               |
|--------|------------|----------------|-----------|------------------------------------|------------|---------------------|--|--------------------------------------------|----------|----------|---------|---------------|
| J-419  | L1982:3227 | JUNGFRUN ?     |           | 16,7x5,2 m Ek/fur                  | 1750-      |                     |  | vid Garpudden i Djupsundet, V Hartsö       | 58 42 76 | 17 27 65 | 23 m    | Okänd         |
| J-008  |            | JUNO           | Jakt      | Ek/fur                             | 1865-05-31 | Ekved, livsmedel    |  | på ett grund uf Beten, S om Oxelösund      | 58 37    | 17 07    |         | Strandad      |
| J-733  |            | JUPITER        | Jakt      |                                    | 1748-10-24 | Gallmeja, talg mm   |  | vid Femöreshuvud uf Oxelösund              | 58 38    | 17 06    | ca 9 m  | Strandad      |
| K-472  | L1982:5106 | KYRÖ           | M.skonare | Furu,                              | 1919-11-19 | Styckegods          |  | vid S:a Skvaltan, O om Enskär              | 58 40 45 | 17 36 10 | ca 36 m | Grundstött    |
| L-432  |            | LAVERNS No 119 | Pråmfart  | 1916                               | 1951       | Tom                 |  | bland skären utanför Trosa                 | 58 53    | 17 33    |         | Avsikt. sänkt |
| L-433  |            | LAVERNS No 127 | Pråmfart  | 1916                               | 1951       | Tom                 |  | på ett grund utanför Trosa                 | 58 53    | 17 33    |         | Avsikt. sänkt |
| L-390  |            | LEKARN         | Skonert   | Ek/fur,                            | 1920       | Kol                 |  | på ett grund i yttre Bråviken              | 58 36    | 16 43    | ca 15 m | Läcka         |
| L-188  | L1982:3003 | LINDESNÄS      | M.tanker  | 73,5x10,7x4,8 m, Stål, 1949        | 1957-04-17 | Flygfotogen         |  | i öppen sjö, O,4 nm NV om N:a Kränkan      | 58 37 10 | 17 22 62 | 71 m    | Grundstött    |
| L-285  | L1982:2995 | LOGNA          | Ångare    | 73,7x10,1x5,0 m, Järn, 1882        | 1898-12-16 | Barlast             |  | på S sidan av Korparna, O om Hävringe      | 58 36 16 | 17 20 15 | ca 30 m | Strandad      |
| L-288  | L1982:3391 | LOTHAREINS     | Coaster   | 52,4x8,6x3,4 m, Stål, 1921, Omb-55 | 1965-01-28 | Barlast             |  | på 1,2 m grundet, ca 1,2 nm VSV Gumbådarna | 58 39 49 | 17 33 21 | 22 m    | Strandad      |
| L-633  |            | LOVISA         | Jakt      |                                    | 1842-11-19 |                     |  | vid Hargö i Bråvikens norra inlopp         | 58 36    | 16 53    | ca 35 m | Strandad      |
| L-297  | L1982:3165 | LULEÅ          | Ångare    | 73,5x10,7x4,4 m, Järn, 1902        | 1903-01-03 | Vete                |  | på Skärudden vid Hävringe O udde           | 58 36 08 | 17 19 73 | 16 m    | Strandad      |
| L-644  |            | LÖPAREN        | Jakt      |                                    | 1822-11-12 | Livsmedel, brännvin |  | vid Bokö (Björksholme) Som Trosa           | 58 51    | 17 35    |         | Strandad      |
| M-1153 |            | MARIA DOROTHEA | Slup      |                                    | 1814-09-29 | Ärtor, sill         |  | uf Hävringe bäk, Som Oxelösund             | 58 35    | 17 16    |         | Okänd         |
| M-273  | L1982:3167 | MARIANE        | M.galeas  | 17,3x5,5x2,2 m, Ek, 1860           | 1946-12-19 | Bränn o smörjolja   |  | på 2 m grundet vid Munkens O sida          | 58 36 85 | 16 58 35 | 28 m    | Grundsatt     |
| M-286  | L1982:3390 | MARION TRABER  | Ångare    | 90,6x11,4x7,1 m, Stål, 1923        | 1939-10-14 | Barlast (malm?)     |  | på Ö:a Spårådan? vid Skärudden, Hävringe   | 58 36 08 | 17 19 73 | 16 m    | Strandad      |

|        |            |                           |           |                                  |            |                                 |                                                 |          |          |         |            |
|--------|------------|---------------------------|-----------|----------------------------------|------------|---------------------------------|-------------------------------------------------|----------|----------|---------|------------|
| M-432  | L1982:3028 | MERCUR                    | M.skonare | 26.5x5.6x2.1 m,<br>Järn ?, 1905  | 1957-03-03 | Styckegods<br>90 ton            | i öppen sjö, SO om<br>V:a Korpens fyr           | 58 35 72 | 17 21 05 | ca 26 m | Kollision  |
| M-452  | L1982:5155 | MONA                      | Ångare    | 85.9x13.0x5.0 m,<br>Stål, 1902   | 1951-02-10 | Barlast                         | vid Kartbåden, ½ nm<br>SO om Hävringe           | 58 35 80 | 17 19 90 | ca 33 m | Grundstött |
| M-454  | L1982:3388 | MONIA                     | Coaster   | 36.1x6.7x3.0 m,<br>Stål, 1905    | 1973-11-06 | Kalisalt,<br>silikat<br>380 ton | på bränningen<br>SV om V:a Gräskär              | 58 37 14 | 17 12 88 | ca 35 m | Strandad   |
| M-461  |            | MÄLARVÅG                  | M.galeas  | Ek/fur, 1910                     | 1965-      |                                 | vid Bergö, söder<br>om Studsvik                 | 58 45    | 17 24    |         | Okänd      |
| öö404  |            | N N                       | Slup      |                                  | 1880-06-07 | Ved                             | nära Bokösund,<br>söder om Trosa                | 58 51    | 17 35    |         | Grundsatt  |
| öö815  | L1982:3137 | N N "Öregrunds-<br>skutan | Skuta     |                                  | 10-11-1684 | Malm                            | på revet direkt S om<br>Löshuvud, Oxelös.       | 58 39 06 | 17 07 15 | 8 m     | Strandad   |
| öö972  |            | N N                       | Skepp     |                                  | 1700-      |                                 | på ett grund<br>i yttre Bråviken                |          |          |         | Okänd      |
| öö1033 | L1982:3148 | N N                       | Galär     | Furu,                            | 1719-      |                                 | i bukten N om<br>Oxelösund                      | 58 43 50 | 17 10 55 | ca 2 m  | Okänd      |
| N-575  |            | NAJADEN                   |           |                                  | 1852-10-16 |                                 | ca 1.8 nm SO Käft-<br>udden i Hållsviken        | 58 48    | 17 37    | ca 12 m | Okänd      |
| N-027  | L1982:3378 | NORDSTJERNAN              | Bark      | x4.3 m, Ek/fur,<br>1841, kopprad | 1868-12-13 | Styckegods                      | utanför och nära<br>Hävringe båk                | 58 38 54 | 17 15 57 | 24 m    | Strandad   |
| N-516  |            | NORDSTJERNAN              | Galeas    |                                  | 1829-03-   |                                 | i Nyköpings dykeri-<br>distrikt alt Landsort    |          |          |         | Strandad   |
| N-602  |            | NORDSTJERNAN              | Galeas    |                                  | 1828-12-01 | Järnmalm                        | vid Askö, söder<br>om Trosa                     | 58 48    | 17 41    | ca 16 m | Strandad   |
| O-143  | L1982:3019 | OCEAN                     | Bogserbåt | Stål,                            | 1967-05-01 |                                 | på Olyckan vid 9.6 m<br>grundet, SV Ramsö       | 58 38 69 | 17 04 64 | 20 m    | Grundstött |
| O-276  | L1982:5182 | OLANDO                    | Trälare   | Stål,                            | 1947-      | Fisk                            | i öppen sjö, SO om<br>Lacka Trutbåde,<br>Hartsö | 58 42 54 | 17 39 15 | ca 2 m  | Okänd      |
| O-174  |            | OSTLAND                   | Ångare    | 87.4x13.0x6.0 m,<br>Stål, 1916   | 1942-11-09 | Kol                             | på ett grund mellan<br>Hävringe o Arköbådan     | 58 32    | 17 15    |         | Strandad   |
| P-468  |            | PELICAN                   | Snauskepp |                                  | 1769-05    |                                 | på kusten nära Oxelö-<br>sund alt i Bråviken    |          |          |         | Strandad   |
| P-137  | L1982:3017 | PEREGAL                   | Galeas    | 23.7x6.3x3.2 m,<br>Ek/fur, 1885  | 1925-10-25 | Cement<br>142 ton               | på Gumbådarna, 3.5<br>nm OSO Enskärs fyr        | 58 39 66 | 17 34 41 | ca 14 m | Strandad   |

|        |                                                                                  |              |           |                                  |                 |                        |                                             |          |          |         |               |
|--------|----------------------------------------------------------------------------------|--------------|-----------|----------------------------------|-----------------|------------------------|---------------------------------------------|----------|----------|---------|---------------|
| P-472  | L1982:3382                                                                       | PERLAN       | Jakt      |                                  | 1809-11-10      | Råg, ärtor, ägg, fläsk | vid Leskären uf Hasselö skans, Nyköping     | 58 42 16 | 17 13 07 | 11 m    | Strandad      |
| P-138  |                                                                                  | PERNAMBUCO   | Ångare    | 114,5x14,1x9,2 m, Stål, 1897     | 1915-10-18      | Järnmalm               | ca 2,3 nm SV om Gumbådarna, i öppen sjö     | 58 38    | 17 30    | ca 35 m | Torpederad    |
| R-130  |                                                                                  | REBECKA      | M.skonert | 26,5x7,1x2,7 m, Ek/fur, 1908     | 1930-11-29      | Järningar 145 ton      | på Svartsten, söder om Askö                 | 58 45    | 17 40    |         | Grundstött    |
| R-147  | L1982:3015                                                                       | RIBERSHUS    | Ångbogs.  | 26,4x5,2x2,4 m, Järn, 1874       | 1956-08-07      | Surkätting 170 st      | i öppen sjö, ca 6 nm O om Kränkans fyr      | 58 37 78 | 17 35 00 | 40 m    | Kantrad       |
| R-234  |                                                                                  | RIBERSÖ      | Ångbogs.  | Järn, 1888                       | 1980-           |                        | nära varvet i Nyköping                      | 58 44    | 17 01    |         | Avsikt. sänkt |
| S-589  | L1982:3228                                                                       | S:T ALBION   | Brigg     | Ek/fur,                          | 1793-12-        | Kryddor, hudar, ost    | NO om Hartsö lots-gård på Hartsön           | 58 43 23 | 17 29 22 | ca 3 m  | Strandad      |
| S-1124 |                                                                                  | S:T JOHANNES | Krejare   |                                  | 1781-09-27      | Bräddor                | vid Oxelrevet i Hållsfjärden                |          |          |         | Grundstött    |
| S-414  |                                                                                  | S:T PEHR     | Jakt      |                                  | 1820-12-05      |                        | på Källskärs rev, V om Hävringe båk         | 58 33 50 | 17 10 00 | ca 28 m | Strandad      |
| S-1152 |                                                                                  | S:T PETTER   | Gallot    |                                  | 1747-12-13      | Råg, korn              | "i skären uppå en klippa 5 mil fr Nyköping" | 58 40    | 17 10 ?  |         | Strandad      |
| S-1565 |                                                                                  | SANNA        | M.galeas  | 17,0x5,3x1,7 m, Furu, 1908       | 1977-08-        | Tom                    | i Gröna viken vid Oxelösund                 |          |          |         | Avsikt. sänkt |
| S-1022 |                                                                                  | SCANIA I     | M.galeas  | 19,3x5,8x2,5 m, Ek/bok/fur, 1856 | 1973-           | Tom                    | i eller nära Oxelösunds hamn                |          |          |         | Brand         |
| S-451  | L1982:3397                                                                       | SKAGUL       | Ångare    | 69,4x10,2x4,8 m, Stål, 1925      | 1942-09-30      | Sodasulfat             | ca 250 m SV om Gräskärsgrundets prick       | 58 36 83 | 17 16 88 | 55 m    | Kollision     |
| S-902  | L1982:3328                                                                       | SPECULATION  | Brigg     |                                  | 1850-1809-12-31 | Bräddor, spantjärn     | på en grundklack 0,2 nm SV om Femöre        | 58 39 03 | 17 04 38 | 8 m     | Strandad      |
| S-1687 | hittas ej i Gis-filen men troligvis en dublett av L1982:3328 kan vara L1982:5089 | SPECULATION  | Brigg     |                                  | 1809-12-        | Bräddor, järn          | på ett grund/skär i Nyköpings skärgård      |          |          |         | Strandad      |

|        |            |              |            |                                     |            |                   |                                                |          |          |         |               |
|--------|------------|--------------|------------|-------------------------------------|------------|-------------------|------------------------------------------------|----------|----------|---------|---------------|
| S-490  | L1982:3016 | STAFFAN      | Ångare     | 29,7x6,8x2,4 m,<br>Komposit, 1888   | 1944-10-14 | Tackjärn          | på N:a Kränkan,<br>N om Hävringe               | 58 36 77 | 17 24 50 | 20 m    | Grundstött    |
| S-514  | L1982:3166 | SVANEN       | M.skonare  | 40,7x9,3x3,9 m,<br>Ek/fur/bok, 1919 | 1956-09-30 | Pappers-<br>massa | på Munkens N sida<br>vid S:a Viggudden         | 58 36 87 | 16 58 87 | 20 m    | Strandad      |
| S-520  | L1982:3100 | SVEADROTT    | Ångare     | 114,4x15,6x7,2 m,<br>Stål, 1917     | 1924-11-29 | Vete<br>6.400 ton | nära Falkens grunds<br>x-prick, O Kungshamn    | 58 37 56 | 17 02 44 | 19 m    | Strandad      |
| S-1440 | L1982:3230 | SWERIGE      | Skepp      |                                     | 1785-12-05 | Salt              | vid V:a Vattungen<br>i Nyköpings skärgård      | 58 34    | 17 16    | ca 18 m | Grundstött    |
| S-1195 |            | SWINGELSWIJK | Skepp      |                                     | 1741-01-   | Styckegods        | vid L:a Hummelvik,<br>N om Falkens grund       | 58 38 30 | 17 02 50 | ca 22 m | Strandad      |
| T-884  |            | TB 93        | Pråmfart   | Ek/fur, 1916                        | 1951-      | Tom               | i en vik nära Trosa                            | 58 50    | 17 33    |         | Avsikt. sänkt |
| T-637  |            | THYSELIA     | Slup       | Ek/fur,                             | 1838-12-08 |                   | vid skansen i inloppet<br>till Nyköping        | 58 43 60 | 17 07 40 | ca 4 m  | Brand         |
| T-269  | L1982:3400 | TOR          | Ångare     | 82,7x10,4x6,8 m,<br>Järn, 1877      | 1903-03-07 | Barlast           | på N sidan Sörbrott,<br>SO om Hävringe         | 58 36 06 | 17 24 18 | 17 m    | Grundstött    |
| T-273  | L1982:3036 | TORSTEN      | Pråmfart   | 31,2x5,6x2,5 m,<br>Järn, 1899       | 1950-12-10 | Koks<br>150 ton   | ca 3-4 kbl i 225'<br>från Femöreshuvud         | 58 38 79 | 17 06 92 | 30 m    | Läcka         |
| T-157  |            | TV II        | Tullkryss. |                                     | 1928-06-15 |                   | uf Ringsö brygga<br>i Bålingeåfjärden          |          |          |         | Okänd         |
| U-055  | L1982:5012 | URANUS       | M.skonert  | Ek, 1905                            | 1951-07-24 | Cement<br>125 ton | i öppen sjö, ca 0,7 nm<br>NNV Gäddans prick    | 58 39 10 | 17 37 90 | ca 16 m | Läcka         |
| V-352  | L1982:2997 | VANJA        | Trälare    | 16,0x5,8x2,8,<br>Ek/fur, 1929       | 1968-02-02 | Fisk              | i öppen sjö, 1 nm fr.<br>Gustaf Dahlsens fyr   | 58 36 60 | 17 28 20 | 25 m    | Läcka         |
| V-881  |            | VIKINGEN     | Slup       |                                     | 1872-06-27 | Järnmalm          | nära Hökö vid Bålinge                          |          |          |         | Läcka         |
| V-364  | L1982:3384 | WILLIG       | Slup       |                                     | 1899-06-07 | Sand              | på Askön vid<br>Laxkroken,<br>S om Trosa       | 58 48 50 | 17 41 40 | 19 m    | Strandad      |
| Ö-004  |            | ÖRN          | Slup       |                                     | 1877-05-30 | Tackjärn          | NO om Viboskär<br>i farleden<br>Arkö-Oxelösund | 58 31 70 | 17 01 00 | 12,5 m  | Grundstött    |

### 3. Lämningar inom Hävrings, Riksantikvarieämbetets område 2007 och SMTM 2023

| Lämnings-nummer KMR | Antikvarisk bedömning                                                                                                    | Lämningstyp    | SMA      | SVA   | Namn           |
|---------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------|----------|-------|----------------|
| L1982:3388          | Ingen antikvarisk bedömning<br>– Uppgift om lämning, ej bekräftad i fält                                                 | Fartygslämning | 6211:025 | M-454 | Monia          |
| L1982:3393          | Övrig kulturhistorisk lämning                                                                                            | Fartygslämning | 6211:034 | F-353 | Fritz Vollmers |
| L1982:2999          | utgår på grund av att fartyget är bärgat och reparerat.                                                                  | Fartygslämning |          |       | Gustaf Wasa    |
| L1982:3231          | utgår på grund av att fartyget är bärgat och reparerat.                                                                  | Fartygslämning |          |       | Gustaf Wasa    |
| L1982:3150          | Övrig kulturhistorisk lämning                                                                                            | Fartygslämning | 6211:8   | D-161 | Dana           |
| L1982:3387          | Övrig kulturhistorisk lämning                                                                                            | Fartygslämning | 6211:035 | I-150 | Isbjörn        |
| L1982:3005          | Uppgift om lämning, ej bekräftad i fält                                                                                  | Fartygslämning |          |       |                |
| L1982:3397          | Övrig kulturhistorisk lämning                                                                                            | Fartygslämning | 6211:038 | S-451 | Skagul         |
| L1982:3006          | Detta är en dubbelregistrering av fartygslämningen "Skagul", se L1982:3397                                               | Fartygslämning |          |       |                |
| L1982:2998          | Ingen antikvarisk bedömning<br>– Uppgift om lämning, ej bekräftad i fält                                                 | Fartygslämning |          |       |                |
| L1982:3040          | Ingen antikvarisk bedömning<br>– Uppgift om lämning, ej bekräftad i fält.                                                | Fartygslämning |          |       |                |
| L1982:3151          | Övrig kulturhistorisk lämning                                                                                            | Fartygslämning | 6211:009 | A-650 | Altair (akter) |
| L1982:3041          | Övrig kulturhistorisk lämning                                                                                            | Fartygslämning | 6211:009 | A-650 | Altair (för)   |
| L1982:3396          | Övrig kulturhistorisk lämning                                                                                            | Fartygslämning | 6211:036 | J-172 | Johannes Russ  |
| L1982:3103          | Ingen antikvarisk bedömning<br>– Uppgift om lämning, ej bekräftad i fält                                                 | Fartygslämning | 6211:019 | B-377 | Björn Rifvare  |
| L1982:3029          | Övrig kulturhistorisk lämning                                                                                            | Fartygslämning |          | D-157 | Dalia Dahlia   |
| L1982:3395          | Övrig kulturhistorisk lämning                                                                                            | Fartygslämning | 6211:032 | B-183 | Betty          |
| L1982:3390          | Osäker position, möjligen har bärgningar skett. Ingen antikvarisk bedömning<br>– Uppgift om lämning, ej bekräftad i fält | Fartygslämning | 6211:031 | M-286 | Marion Traber  |
| L1982:3165          | Övrig kulturhistorisk lämning                                                                                            | Fartygslämning | 6211:010 | L-297 | Luleå          |
| L1982:3389          | Övrig kulturhistorisk lämning                                                                                            | Fartygslämning | 6211:033 | C-247 | Carmen         |
| L1982:2995          | Ingen antikvarisk bedömning<br>– Uppgift om lämning, ej bekräftad i fält.                                                | Fartygslämning |          | L-285 | Logna          |

|            |                                                                                                                  |                    |          |       |                |
|------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------|----------|-------|----------------|
| L1982:5155 | Ingen antikvarisk bedömning<br>– Uppgift om lämning, ej bekräftad i fält.                                        | Fartygslämning     |          | M-452 | Mona           |
| L1982:3381 | Ingen antikvarisk bedömning<br>– Uppgift om lämning, ej bekräftad i fält.                                        | Fartygslämning     | 6211:024 | F-195 | Ferro          |
| L1982:3004 | Detta är en dubbelregistrering av fartygslämningen "Ferro", se L1982:3381.                                       | Fartygslämning     |          |       |                |
| L1982:3371 | Ingen antikvarisk bedömning<br>– Uppgift om lämning, ej bekräftad i fält.                                        | Fartygslämning     | 6211:068 |       | Saga           |
| L1982:3345 | Övrig kulturhistorisk lämning                                                                                    | Fartygslämning     | 6211:37  | E-449 | Emelia (Emily) |
| L1982:3028 | Övrig kulturhistorisk lämning                                                                                    | Fartygslämning     |          | M-432 | Merkur Mercur  |
| L1982:5115 | Detta är en dubbelregistrering av fartygslämningen "Mercur", se L1982:3028.                                      | Fartygslämning     |          |       |                |
| L1982:3383 | Ingen antikvarisk bedömning<br>– Uppgift om lämning, ej bekräftad i fält.                                        | Fartygslämning     |          |       | Sperber        |
| L1982:3346 | Detta är en dubbelregistrering av fartygslämningen "Emilia", se L1982:3345.                                      | Fartygslämning     |          |       |                |
| L1982:3374 | Ingen antikvarisk bedömning – Utgår på grund av felregistrering. Bretagne blev senare bärgat hem till Köpenhamn. | Fartygslämning     |          |       |                |
| L1982:3003 | Övrig kulturhistorisk lämning                                                                                    | Fartygslämning     |          | L-188 | Lindesnäs      |
| L1982:3370 | Övrig kulturhistorisk lämning                                                                                    | Fartygslämning     |          | D-402 | Dania          |
| L1982:3016 | Detta är en dubbelregistrering av fartygslämningen "Staffan", se L1982: 3026                                     | Fartygslämning     |          |       |                |
| L1982:3026 | Övrig kulturhistorisk lämning                                                                                    | Fartygslämning     |          | S-490 | Staffan        |
| L1982:3385 | Detta är en dubbelregistrering av fartygslämningen "Staffan". Se även L1975:3026.                                | Fartygslämning     |          |       |                |
| L1982:3400 | Övrig kulturhistorisk lämning                                                                                    | Fartygslämning     | 6211:011 | T-269 | Tor            |
|            |                                                                                                                  | Förlisningsuppgift |          | B-498 | Bröderna       |
|            |                                                                                                                  | Förlisningsuppgift |          | J-990 | Johannes       |

#### 4. Lämningar inom SMTM:s område 2023

| Lämnings-nummer KMR | Antikvarisk bedömning                                                                                                 | Lämningstyp        | SMA     | SVA    | Namn                        |
|---------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------|---------|--------|-----------------------------|
| L1982:3292          | Ingen antikvarisk bedömning<br>– Uppgift om lämning, ej bekräftad i fält                                              | Fartygslämning     |         | E-445  | Emelie                      |
| L1982:3377          | Ingen antikvarisk bedömning<br>– Utgår på grund av felregistrering.<br>Bärgades till Oxelösund                        | Fartygslämning     |         |        | Boden                       |
| L1982:3230          | Möjlig fornlämning                                                                                                    | Fartygslämning     | 617:002 | I-296  | Sverige och<br>Intressenten |
| L1982:3000          | Detta är en dubbelregistrering av<br>fartygslämningen "Staffan". Se även<br>L1975:2992.                               | Fartygslämning     |         |        |                             |
| L1982:2992          | Övrig kulturhistorisk lämning                                                                                         | Fartygslämning     |         | H-410  | Herman Olsén                |
| L1982:5010          | Ingen antikvarisk bedömning – Utgår<br>på grund av felregistrering. Jamaica blev<br>senare bärgat hem till Köpenhamn. | Fartygslämning     |         |        |                             |
|                     |                                                                                                                       | Förlisningsuppgift |         | F-868  | Frau Gertrud                |
|                     |                                                                                                                       | Förlisningsuppgift |         | M-1153 | Maria<br>Dorothea           |
|                     |                                                                                                                       | Förlisningsuppgift |         | C-866  | Catharina<br>Margaretha     |
|                     |                                                                                                                       | Förlisningsuppgift |         | A-1084 | Alfred                      |
|                     |                                                                                                                       | Förlisningsuppgift |         | E-441  | Emelie                      |
|                     |                                                                                                                       | Förlisningsuppgift |         | S-414  | S:t Pehr                    |
|                     |                                                                                                                       | Förlisningsuppgift |         | D-017  | Dorothea                    |
|                     |                                                                                                                       | Förlisningsuppgift |         | D-009  | David                       |

## 5. Lämningar inom område Högsjär

| Lämnings-nummer KMR | Antikvarisk bedömning         | Lämningstyp      | SMA    | SVA   | Namn           |
|---------------------|-------------------------------|------------------|--------|-------|----------------|
| L1984:3220          | Fornlämning                   | Fiskeläge        | -      | -     | -              |
| L1984:3155          | Övrig kulturhistorisk lämning | Båtlämning       | -      | -     | -              |
| L1984:3739          | Övrig kulturhistorisk lämning | Begravningsplats | -      | -     | -              |
| 1984:3154           | Fornlämning                   | Gistgård         | -      | -     | -              |
| L1984:3148          | Fornlämning                   | Fiskeläge        | -      | -     | -              |
| L1982:3147          | Fornlämning                   | Fartyglämning    | 6211:5 | J-711 | Högsjärsvraket |





# UPPDATERING AV KULTURMILJÖREGISTRET

Statens maritima och transporthistoriska museer har av Länsstyrelsen i Södermanlands län fått i uppdrag att gå igenom och kvalitetshöja 130 registerposter med fartygslämningar i Kulturmiljöregistret inom Södermanlands län samt att eventuellt nyregistrera. I uppdraget ingick också att ta fram förslag på värdeområden, det vill säga områden med hög vrakdensitet och kulturmiljöer.

Genomgången har resulterat i att lämningsbeskrivningar har uppdaterats och kvalitetssäkrats, dubletter har identifierats och korrigerats samt att flera positioner för fartygslämningar har rättats. Hävringe har identifierats som ett föreslaget värdeområde, alltså ett område med hög vrakdensitet samt en därtill kopplad värdefull kulturmiljö på land. Ytterligare ett föreslaget värdeområde utgörs av Högsjär och Hamnsjär.